

Sarra Ruisniemi

PÄIVÄRYHMÄ ESIKON ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA TOIMIN-
NALLA AIKAANSAADUISTA MUUTOKSISTA PERHEISSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi

2018

PÄIVÄRYHMÄ ESIKON ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA TOIMINNALLA AIKAANSAADUISTA MUUTOKSISTA PERHEISSÄ

Ruisniemi, Sarra
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lokakuu 2018
Ohjaaja: Ahosmäki, Merja
Sivumäärä: 42
Liitteitä: 0

Asiasanat: päiväryhmätoiminta, vauvaperhetyö, ryhmämuotoinen perhetyö, vuorovaikutus, vertaistuki

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n Päiväryhmä Esikon asiakkaana olleiden vanhempien kokemuksia toiminnasta. Ennalta ehkäisevä päiväryhmätoiminta on intensiivistä ja suunnitelmallista ryhmämuotoista vauvaperhetyötä pikkulapsiperheille, joilla on haasteita vanhemmuuteen ja sujuvaan arkeen liittyen.

Tutkimuksen lähtökohtana oli tarkastella vanhempien kokemuksia toiminnalla aikaansaaduista hyödyistä ja muutoksista asiakasperheissä. Opinnäytetyössä käsitellään asiakkaiden odotuksia toiminnasta, minkälaisia muutoksia perheissä syntyi asiakasperheiden kokemuksen mukaan toiminnan avulla sekä miten muutokset ovat näkyneet haastatteluhetkeen asti.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu perhetyön erilaisista kentistä, perhetyön prosesseista, vaativasta vauvatyöstä ja vertaistuesta. Teoriassa käsitellään muun muassa ennaltaehkäisevää perhetyötä ja varhaista tukea, ryhmämuotoista vauvaperhetyötä, varhaista vuorovaikutusta, vertaistukea ja ryhmänohjaajan tehtävää ja vuorovaikutustyötä.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus. Aineiston kerääminen tapahtui puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla ja tutkimusta varten haastateltiin yksilöhaastatteluina yhdeksää päiväryhmätoimintaan osallistunutta vanhempaa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin tulosten jäsentelyä varten. Aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimustulosten perusteella Päiväryhmä Esikon toiminta on vaikuttanut asiakasperheissä syntyneiden muutosten taustalla. Tuloksista käy ilmi, että äidit ovat voimaantuneet ja itsetuntemus on lisääntynyt. Äidit ovat kokeneet merkittäväksi muutosta edistävaksi asiaksi yhdessä tekemisen ja sosiaalisen kanssakäymisen lisääntymisen sekä vertaistuen. Vanhemmilla on ollut myönteisiä kokemuksia päiväryhmätoiminnasta ja sen tarjoamasta tuesta ja ohjauksesta. Tulosten mukaan päiväryhmätoiminta edistää perheen vuorokausirytmien syntymistä, lapsen sosiaalisia taitoja ja vanhemmuutta. Tutkimustulokset osoittavat, että osa päiväryhmätoiminnan avulla syntyneistä muutoksista asiakasperheissä näkyy vielä haastatteluhetkelläkin perheiden arjessa.

CUSTOMER EXPERIENCES OF FUNCTIONALLY MADE CHANGES IN FAMILIES BY DAYGROUP ESIKKO

Ruisniemi, Sarra
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
October 2018
Supervisor: Ahosmäki, Merja
Number of pages: 42
Appendices: 0

Key words: day-to-day activities, infant nursery work, family home work, interaction, peer support

The purpose of this thesis was to contemplate experiences from the parents who have been customers of Day-group Esikko at the Federation of Mother and Child Homes and Shelter organizations in the city of Pori. Preventive Day-group activity is intensive and organized group shaped work for the families with an infant, and those who had struggled with parenting and do things conveniently concerning day-to-day activities.

The starting point of the research was to examine parents' experiences of the benefits and changes Esikko has made in the customer families. The thesis deals with customers' expectations about the organization activities, what kind of changes in families were born with the experience of family members through action and how the changes were visible until the interview.

The theoretical part of the Thesis consists of various fields of family work, family work process, demanding infant work and peer support. Theory is dealing with preventative family work and early support, group-shaped infant homework, early interaction, peer support and the role of group Counselor and interaction.

The thesis is by nature a qualitative research. The collection of the data was done by semi-structured thematic interviewing, and for the purpose of the research, nine parents participated in the day-group activities as individual interviews. The interviews were recorded and transmitted for the purpose of structuring the results. The material was analyzed using data-driven content analysis.

Based on the results of the research, Day-group Esikko's operations have been influencing to changes in customer families. The results show that mothers are empowered and self-awareness has increased. Mothers have experienced a significant change in the cause of change, together with increasing social interaction and peer support. Parents have had positive experiences of day-to-day activities and the support and guidance they provide. According to the results, day-to-day activities contribute to the emergence of family routine, the child's social skills and parenting. The results show that some of the changes that have emerged in day-to-day activities in customer families are still visible at the time of the interview, even in families' everyday lives.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERHETYÖ	6
2.1 Moninainen perhetyö	6
2.1.1 Ennalta ehkäisevä perhetyö	6
2.1.2 Kriisivaiheen perhetyö	7
2.1.3 Korjaava perhetyö	8
2.1.4 Vauvaperhetyö	8
2.1.5 Ryhmämuotoinen perhetyö	10
2.2 Perhetyön prosessi	13
2.2.1 Aloitusvaihe	13
2.2.2 Toteutusvaihe	13
2.2.3 palvelun päättyminen	15
3 PÄIVÄRYHMÄ ESIKKO	16
3.1 Päiväryhmä Esikon kehittyminen	16
3.2 Päiväryhmä Esikko	17
3.2.1 Vaativa vauvatyö	17
3.2.2 Päiväryhmä Esikon toiminta-ajatus	19
3.2.3 Rakenne ja kohderyhmä	20
3.2.4 Työn sisältö	20
3.3 Vertaistuen voimaa ryhmämuotoisesta perhetyöstä	23
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1 Opinnäytetyön tehtävä	24
4.2 Tutkimusmenetelmä	25
4.3 Tutkimuksen kohderyhmä	25
4.4 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston analyysi	26
5 TUTKIMUSTULOKSET	27
5.1 Lähtötilanne	28
5.2 Mahdollinen muutos	29
5.3 Päiväryhmä Esikon toiminta	32
5.4 Tämän hetkinen tilanne	34
5.5 Johtopäätökset	35
6 POHDINTA	38
LÄHTEET	41
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vauvaperheen arki voi olla toisinaan uuvuttavaa ja iloisesta perhetapahtumasta huolimatta vanhemman voimavarat saattavat olla vähissä. Vanhempaa voi väsyttää yöt itkevä lapsi, vanhemmuuden ja taloudenhoidon epätasainen jakautuminen puolisoitten välillä, yksinhuoltajuus, yksinäisyys, oma psyykinen vointi tai lapsuuden aikaiset traumat. Kotona olleessa vauvan kanssa voi tuntua, että seinät kaatuvat päälle eikä oikeastaan tiedä, miten vauvan kanssa seurustellaan tai miten hoitaa vauvaa ikätasoisesti. Vuorovaikutus vauvan kanssa on osin puutteellista ja epävarmuus kasvaa vanhempana. Toisinaan perheellä ei ole sosiaalisia kontakteja nimeksikään. Syitä on lukuisia.

Silloin apuun voi tulla Ensi- ja turvakotien liiton Päiväryhmätoiminta, joka on intensiivistä ja suunnitelmallista ryhmämuotoista vauvaperhetyötä perheille, jotka tarvitsevat tukea vanhemmuuteen ja sujuvan arjen rakentumiseksi. Päiväryhmätoiminnassa pääpaino on vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistumisessa, selkeän päivärytmin edistämässä sekä ongelma ratkaisukeinojen löytymisessä.

Teen opinnäytetyöni päiväryhmätoiminnasta, Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n Päiväryhmä Esikosta, jossa itse työskentelen toisena ohjaajana. Opinnäytetyön aiheeni valikoitui omasta kiinnostuksestani selvittää Päiväryhmä Esikossa olleiden asiakasperheiden kokemuksia toiminnalla aikaansaaduista hyödyistä ja muutoksista asiakasperheissä. Toiveenani oli saada selville myös, miten asiakas on kokenut tulleen kohdatuksi ohjaajien taholta ja onko sillä ollut jokin merkitys asiakkaalle. Opinnäytetyöni aihetta puoltava asia on ollut myös Päiväryhmä Esikkoa rahoittavan STEA:n toive saada Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n Päiväryhmä Esikkoon osallistuneilta vanhemmilta pitkän ajan palautetta toiminnan hyödyistä.

Päiväryhmä Esikosta on tehty aikaisemmin yksi opinnäytetyö. Aikaisempi opinnäytetyö toiminnasta on vuodelta 2015 otsikolla; Päiväryhmä Esikon tavoitteiden toteuttaminen asiakasperheiden näkökulmasta. Sanna Pirhosen opinnäytetyön tarkoituksena

oli kartoittaa asiakkaiden kokemuksia siitä, ovatko päiväryhmätoiminnan tavoitteet toteutuneet asiakasperheiden näkökulmasta. Tutkimuksen rajaaminen tapahtui siten, että tarkasteltaviksi valittiin ainoastaan Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet. Minun näkökulmani tutkimukseen on nimenomaan juuri pitkän ajan palaute vanhempien kokemana asiakkaiden omasta kokemuksesta ja näkemyksestä toiminnalla aikaan saaduista muutoksista.

2 PERHETYÖ

2.1 Moninainen perhetyö

Perhetyölle ei löydy yhtä selkeää määritelmää, joka kattaisi koko perhetyön tarkoituksen ja merkityksen. Suppeasti sanottuna perhetyötä tehdään erilaisissa toimintaympäristöissä eri ammattinimikkeiden toimesta ja erilaisista syistä ja tarpeista. Yhtenä nimittäjänä kaikelle tehtävälle perhetyölle on perhe tai perheenjäsen sekä erityinen elämänvaihe, minkä muutosta tuetaan tavoitteellisesti perhetyön keinoin. Perheiden tarpeet voivat olla erilaisia; perhetyötä toteutetaan erilaisista perusteista käsin kuten ohjaus ja neuvonta lapsiperheille, kotipalvelu, lasten turvallisuutta vaarantaviin elämäntapoihin tai lapsen kehityksessä ilmenevien haittoihin puuttumisen vuoksi. Perhetyötä on mahdollista saada kodin lisäksi esimerkiksi sairaaloissa, perheneuvoloissa, sosiaalitoimessa ja yhdistyksissä. Laajimmillaan voidaan ajatella, että eri palvelutuottajien kaikki perheiden kanssa tehtävä työ, lasketaan perhetyöksi. (Rönkkö 2010, 27-28; Vilén 2010, 24)

2.1.1 Ennalta ehkäisevä perhetyö

Ennalta ehkäisevää perhetyötä tehdään perheissä, jotka hyötyvät varhaisen vaiheen lyhytaikaisesta tuesta silloin, kun haasteet perheessä ovat vielä pieniä. Ehkäisevälle työlle on tärkeää avunsaannin oikea-aikaisuus. Perhetyön tarkoituksena on ylläpitää

tai lisätä perheen hyvinvointia ja ehkäistä perheen hyvinvoinnissa esiintyviä riskejä. Perhetyöllä tuetaan arjen sujuvuutta sekä avustetaan perhettä löytämään jokaisen perheenjäsenen omat ja yhteiset voimavarat. Työmuodoiltaan ennalta ehkäisevä perhetyö voi olla neuvontaa ja opastusta antavaa, missä yritetään tunnistaa aluilla olevat ongelmat, jotka otetaan esille asiakkaan kanssa. Tai perheessä ilmenneiden haasteiden selvittämistä, jolloin ennalta ehkäisevällä perhetyöllä pyritään luomaan uudenlaisia toimintatapoja perheeseen, mikä tukee perheiden arjen sujumista. Ennalta ehkäisevää perhetyötä voidaan käyttää myös perheissä, joissa on jo ongelmia. Silloin perhetyöllä yritetään ehkäistä lisäongelmien syntyä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 73; Rönkkö 2010, 32-33)

Lastensuojelun ehkäisevän työn tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin ja lapsien hyvän lapsuuden tavoittelu. Ehkäisevä perhetyö tarjoaa palveluja monissa eritoimintaympyröissä, esimerkiksi palveluja lapsille ja perheille, perheille tarkoitettuja taloudellisia palveluita sekä lapsen hoitoon oikeuttavien etuuksien palveluita. Toimijoina ehkäisevään työhön toimivat esimerkiksi neuvolat, päiväkodit, koulut, perheneuvolat ja seurakunnat sekä järjestöt. Viimeisenä ennalta ehkäisevän perhetyön yhdeksi palvelumuodoksi ovat tulleet ns. harmaan alueen, välimallin, palvelumuodot, joissa tavoitteena on tuen antaminen perheille ennen kuin ongelmat kasaantuvat ja monimutkaiset. Näitä palveluja tarjoavat avoimet päiväkodit sekä Ensi- ja turvakotiliiton päiväryhmätoiminta vauvaperheille, joissa neuvolan palvelut ovat riittämättömät, mutta lastensuojelun asiakkuuteen ei ole sillä hetkellä tarvetta. (Puonti 2004, 159,248)

2.1.2 Kriisivaiheen perhetyö

Perheet kohtaavat arjessaan erilaisia haasteita, jolloin perhetyöllä voidaan tukea perheen sen hetkistä elämäntilannetta. Perheitä voi kohdata äkillinen kriisi, kuten avioero, taloudellisen tilanteen odottamaton romahtaminen, sairaus tai kuolema, jossa kriisivaiheen perhetyö voi auttaa perheen tilanteen yli. Perhetyötä tarjotaan perheen selviytymisen tueksi, kun perheen toimintakyky on heikentynyt olennaisesti tai jopa lamaan-tunut tapahtuneen kriisin vuoksi. Perhetyöllä autetaan perheenjäseniä yksilöllisesti sekä yhdessä perheenä sopeutumaan muuttuneeseen tilanteeseen tai pääsemään takaisin perheen normaaliin toimintakykyiseen arkeen. Työntekijän tulee olla perheen

kanssa hyvin hienotunteinen ja samanaikaisesti päättäväisesti ohjata perhettä käsittelemään asiaa turvallisesti. (Rönkkö 2010, 33-34)

2.1.3 Korjaava perhetyö

Korjaavaa eli kuntouttavaa perhetyötä tehdään lapsiperheissä, joissa perheiden ongelmat ovat kasaantuneet ja kärjistyneet. Perheen ongelmat ovat haasteellisia ja lastensuojelulla on herännyt huoli perheen selviämisestä ja lasten turvallisuudesta. Tilanteen pahentumisen estämiseksi tarjotaan kuntouttavaa perhetyötä, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä perheen kanssa. Korjaavalla perhetyöllä voidaan selvittää ja arvioida perheen tilannetta ja pyrkiä pysäyttämään haitallisen tilanteen huonontuminen entisestään. (Rönkkö 2010, 34)

Kuntouttavaa perhetyötä tarjotaan perheille, joissa on vanhempien jaksamattomuutta, päihde- tai mielenterveysongelmia, perheväkivaltaa, perheen vakavia vuorovaikutusongelmia, lasten koulunkäyntivaikeuksia, käytöshäiriöitä tai kasvatukseen liittyviä pulmia. Perheen elämäntilanne voi olla hyvin kaoottinen, vanhemmat eivät osaa tunnistaa lapsen tarpeita ja lapsien voi olla vaikea ennustaa arkea, kun vanhemmat eivät käyttäydy ennalta-arvattavasti. Kuntouttavan perhetyön työskentelyn suunta on sen hetkisen tilanteen pysäyttäminen ja hyvinvointia lisäävän muutoksen aikaansaaminen. Lähtökohtana on samanaikainen tuki ja kontrolli perheen kanssa työskentelyssä. Tavoitteena on perheenjäsenten vuorovaikutuksen ja myönteisten tunnesuhteiden vahvistuminen, turvallisuuden tunteen lisääminen ja perheen voimavarojen löytyminen sekä verkostoituminen niin viranomaisverkoston kuin perhettä tukevien läheisten kanssa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 86-88; Rönkkö 2010, 34)

2.1.4 Vauvaperhetyö

Vauvaperhetyötä tehdään perheissä, joissa on vauva. Vauvaperhetyö voi alkaa jo raskausaikana. Vauvaperhetyöksi katsotaan alle kolmen vuoden ikäisten lapsien ja heidän perheensä kanssa tehtävä työ. Vauvaperhetyö koostuu vauvaperhetyöntekijästä, ympäristöstä, jossa työtä tehdään, perheestä sekä eri sektoreista, jotka ovat osallisena per-

heen kanssa työskentelyssä. Vauvaperhetyö eroaa perhetyöstä siinä, että vauvaperhetyön ydin on vauvan ja vanhemman suhde, kun taas perhetyössä ydin on arjen hallinta. Kaikessa tehtävässä perhetyössä olennaista on perheen toimintakyvyn tukeminen. Työtä tehdään niin ennalta ehkäisevästi kuin vaativana lapsiperhetyönä tilanteissa, joissa vauvalle voi aiheutua kehitysriskitekijöitä joko vanhemman tai lapsen itsensä toimesta. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2012, 89)

Vauvan syntymä on iso elämänmuutos perheelle, mikä saattaa nostaa vanhempien omat varhaiset kokemukset pintaan. Jos vanhemmat eivät ole tulleet kohdatuksi omassa lapsuudessaan ymmärryksellä, rakkaudella ja huolenpidolla, he eivät välttämättä kykene myöskään kohtaamaan lastaan lapsen vaatimalla tavalla. Perheessä voi olla muitakin kuormittavia tekijöitä, kuten vanhemman mielenterveysongelmat, parisuhdeongelmat tai yksinhuoltajuus, jotka täyttävät vanhemman mielen niin, ettei vauvalle jää tilaa vanhemman mieleen. Vauvaperhetyöntekijän tehtävänä on kannatella ja tukea vanhempaa tämän vanhemmuudessa. Tärkeää on tehdä vauva näkyväksi vanhemmille ja tukea varhaisen vuorovaikutuksen syntymistä vanhemman ja lapsen välille. Varhaisen vuorovaikutuksen toimiessa hyvin vauva saa vanhemmiltaan hoivaa, kosketusta, ravintoa ja suojaa. Vuorovaikutus vauvan ja vanhemman välillä on vastavuoroista ja ennustettavaa, mikä saa lapsen olon turvalliseksi ja hän oppii tunnistamaan omia tarpeitaan ja tunnetilojaan. Erilaisilla vuorovaikutusleikeillä, esimerkiksi laulaen, lorutellen, leikkien tai hoivaten, työntekijä mahdollistaa vauvan ja vanhemman välille hetkiä, jolloin niin vauvan kuin vanhemman on mahdollista nauttia yhteisestä hetkestä ja jaetusta ilosta. Tämä tukee vanhemman ajatusta siitä, että osaan ja olen hyvä vanhempi, antaa vanhemmalle onnistumisen kokemuksia. Vanhemman kanssa keskustellaan heidän arjestaan, perheen voimavaroista ja haasteellisista tilanteista sekä perheen ongelmista. Työntekijä puuttuu havaitsemiinsa ongelmakohtiin vauvaperheessä ohjaten tarvittaessa vanhempaa niin perushoito- sekä vuorovaikutustilanteissa niinkin konkreettisestikin kuin katsekontaktin otossa vauvan kanssa, mallintaa ilmeitä, eleitä ja liikkeitä sekä tapaa puhua vauvalle. Työntekijän toimenkuvaan kuuluu etsiä uusia ja toimivampia toimintamalleja perheen sisälle yhdessä perheenjäsenten kanssa vahvistaen näin sujuvampaa arkea perheessä. Vauvaperhetyöntekijän tehtävänä on antaa tietoa lapsen kehitysvaiheista sekä iänmukaisen kehityksen tukemisesta vanhemmille. Yhdessä tekeminen, ihmettely ja pohtiminen vauvan tunteita ja ajatuksia sekä tarpeita, auttaa varhaisen vuorovaikutuksen vahvistumisessa. Lapsi saa varhaisien

vuorovaikutuskokemuksien kautta kuvan siitä, minkälainen vauva itse on, minkälaisia muut ihmiset ovat sekä miten ihmissuhteet toimivat. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 145, 148-149; Kuosmanen 2009, 11-15, 51; Vilèn, Seppänen, Tapio, Toivanen 2010, 170-172, 175-176)

Vauvaperhetyössä olennaista on, että työntekijä ymmärtää perheen uutta ja yleensä hyvin herkkää elämänvaihetta. Vauvaperhetyöntekijän tulee olla itse vuorovaikutuksessa sensitiivinen ja mukautuva, jotta vanhempi saa kokemuksen onnistuneesta vuorovaikutuksesta. Hyvä ja toimiva yhteistyö työntekijän ja vanhemman välillä, vaatii työntekijältä erityistä herkkyyttä ja lämpöä sekä kiinnostuneisuutta, mutta myös myönteistä otetta vanhempaa ja vauvaa kohtaan. Eteenpäin vievän työskentelyn kannalta on merkittävää luoda luottamuksellinen ilmapiiri, jossa on avoimuutta, leikkisyyttä, rohkaisua, huolenpitoa ja vanhempaa kunnioittavaa ohjausta. Myönteinen tunnesuhde on yksi muutosta edistävä tekijä, jota perhetyössä tavoitellaan. (Kuosmanen 2009, 11-15, 51; Vilèn, Seppänen, Tapio, Toivanen 2010, 175)

2.1.5 Ryhmämuotoinen perhetyö

Ryhmämuotoisen perhetyön erityispiirre on, että kohderyhmänä on yhden perheen sijaista monta perhettä, joilla on jokin yhdistävä tekijä. Ryhmämuotoista perhetyötä toteutetaan erilaisten aiheitten ympärillä erilaisille kohderyhmille; esimerkiksi vanhemmuuden tukeminen tai lasten tukeminen vanhempien erotessa. Perusajatuksena ryhmämuotoiselle perhetyölle on perheen toimintakyvyn tukeminen, perheen liittäminen sosiaalisiin suhteisiin sekä oman elämäntilanteen prosessoiminen ryhmän turvin. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2012, 213; MLL 2001, 13)

Ryhmä antaa perheelle mahdollisuuden tarkastella omaa tilannettaan ja voi auttaa näkemään sen uudessa valossa. Normaalin raja avartuu. Kuulemalla ja näkemällä erilaisia tapoja olla yhdessä, ratkaista ongelmia tai kertoa omista kokemuksista ryhmänjäsenien ja ohjaajien toimesta, voi auttaa käsittelemään haastavaksi koettuja asioita. Sosiaalisella tuella on monenmoisia etuja ihmiselle. Esimerkiksi tutkimusten mukaan äidit, joilla on masennusta hyötyvät ryhmistä, joissa ryhmänjäsenillä on samanlaisia haasteita. Ryhmissä on mahdollista saada vertaistukea, luoda sosiaalisia suhteita sekä

voida keskustella ja tehdä yhdessä asioita, jotka poistavat yksinäisyyttä ja perheen eristyneisyyttä. (MLL 2001, 13-14; Vilèn, Seppänen, Tapio, Toivanen 2010, 198-199)

Ryhmämuotoisen perhetyön voi jakaa avoimeen ja suljettuun eli kiinteään ryhmätöimintaan. Avoimelle ryhmätöiminnalle tyypillisiä piirteitä ovat (yksittäiset) tapahtumat, retket tai luennot, joihin voi osallistua kuka tahansa saadakseen erilaisia elämyksiä, tietoa jostakin asiasta tai vaikka sosiaalisen verkoston laajentamisen vuoksi. Kiinteä ryhmätöiminta taas kestää määrätyn ajankohdan ja ryhmänjäsenet ovat samat eli ryhmä on suljettu. Suljetussa ryhmässä ryhmän jäseniltä toivotaan sitoutumista ryhmäkauteen aivan eri tavalla kuin avoimissa ryhmissä. Ryhmätöimintaa voidaan järjestää jonkin teeman mukaan, kuten isyys tai lapsen kehitys, sekä erityisryhmille, kuten masentuneille äideille tai yksin huoltajille. Ryhmätöiminnassa työmenetelmät voivat painottua keskustelulle tai toiminnallisille menetelmille, mutta myös joissakin ryhmissä käytetään molempia. (MLL 2001, 15-17)

Ryhmämuotoisessa perhetyössä on yksi tai useampia ohjaajia ja ryhmän ohjaamiseen liittyy monia tehtäviä. Ryhmän ohjaajalta odotetaan monenlaisia taitoja ja häneen kohdistuu paljon odotuksia. Ryhmänohjaajalla on vähintään neljä perusröolia:

- ryhmän organisaattori
- ymmärtävä kuuntelija
- vaikuttaja
- ryhmäprosessin ylläpitäjä

Ryhmän organisaattorina ohjaaja huolehtii käytännön asioiden hoitamisesta ja niiden toimivuudesta, vastaa ryhmäsääntöjen muodostamisesta ja niiden ylläpitämisestä sekä turvallisesta olostä ryhmän tapaamisissa. Ymmärtävän kuuntelijan ohjaajan rooli on mahdollistaa turvallinen ilmapiiri ja tasapainoilla ryhmän jäsenien välillä tasapuolisesti sekä katsoa, että jokainen tulee kuulluksi ja huomioitua. Ohjaajan tulee osata viedä keskusteluja syvemmille vesille positiivisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Vaikuttajan roolissa ohjaaja luotsaa ryhmää sen perustavoitteessa eteenpäin. Ryhmän ohjaajalla on tärkeä rooli ryhmän jäsenien ymmärretyksi tulemisen ja yhteenkuuluvuu-

den tunteen synnyttäjänä. Toiminnallisia menetelmiä käyttämällä ohjaaja voi edesauttaa ryhmän lähentymistä ja luottavaista ilmapiiriä, joka helpottaa ryhmäläisiä työskentelemään ryhmässä. Ohjaajan ollessa ryhmäprosessin ylläpitäjän roolissa ohjaaja havainnoi mitä ryhmässä tapahtuu. Tunnistaessaan ryhmän kannalta haitallisia asioita, ohjaajan tulee puuttua ja rajata sekä ohjata ryhmää oikeaan suuntaan. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 215-216)

Ryhmäprosessilla tarkoitetaan sitä, kuinka ryhmä kehittyy toimintansa aikana, saavuttaa sille asetetut tavoitteensa, minkä vuoksi ryhmä on kerätty sekä miten ryhmän jäsenet pääsevät itselleen asettamiin tavoitteisiinsa. Jokainen ryhmä on ainutlaatuinen ja omanlaisensa, mutta kuitenkin jokaista ryhmäprosessia vie eteenpäin tunne siitä, että ryhmä on hyväksi minulle ja minut on hyväksytty osaksi ryhmää tällaisena kuin olen. Ryhmiä tutkittaessa on huomattu muitakin samankaltaisuuksia. Ryhmän kehitysvaiheiksi voidaan luetella:

- ryhmän aloitusvaihe- tutustuminen
- ryhmän kuohuntavaihe – puheeksi ottaminen
- yhdenmukaisuuden vaihe – vertaistuen aktivointi
- hyvin toimivan ryhmän vaihe – yhdessä oppiminen
- ryhmän päättämisen vaihe – yhdessä opitun siirtäminen

Tutustumisvaihe on tärkeää ryhmäprosessin kannalta. Tutustumisvaiheessa on tarkoitus oppia tuntemaan ryhmän jäsenet niin, että ryhmä tuntuu turvalliselta ja luottamus alkaa rakentua ryhmäläisten välillä. Roolit jakaantuvat ryhmäläisten kesken. Tutustumisvaiheessa toiminnallisten menetelmien käyttö ja jäsenien mukaan ottaminen suunnittelutyöhön rakentavat sitoutumista ryhmässä käymiseen. Jos saavutetaan riittävä turvallisuuden tunne ryhmässä, alkaa tulla tarve monipuolistaa keskusteluja ja ottaa esille asioita, joita ei normaalisti ota eli ryhmä kohtaa puheeksi ottamisen vaiheen. Tässä vaiheessa ryhmä voi kohdata konflikteja, jos ja kun ryhmän jäsenet uskaltavat olla erimieltä asioista. Ryhmän ohjaajalla on tärkeä rooli asioiden oikeaan suuntaan viemisessä. Kolmannessa vaiheessa päästään vertaistuen rikastuttamaan vaiheeseen, jossa ryhmän jäsenillä on mahdollista jakaa omia asioitaan ja kuulla toisten samankal-

taisia tarinoita, jotka onnistuessaan vahvistavat ja lisäävät yhteyttä ryhmäläisten kesken. Kun ryhmä toimii hyvin ja ryhmäläiset ovat sitoutuneita ja valmiita kohtaamaan toisensa aidosti, saavuttaa ryhmä toiminnan yhden isoimmista anneista; ryhmäläiset voivat hyödyntää ryhmää omien haastavien tilanteiden ratkomisessa. Viimeisessä vaiheessa, ryhmän päättämisessä, ryhmäläisten tunteet ovat valloillaan. On tärkeää, että pohditaan ja jaetaan omia kokemuksia ja tunteita ryhmäkauden matkalta. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 218-220; Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen & Mäkelä 2011, 89-91)

2.2 Perhetyön prosessi

2.2.1 Aloitusvaihe

Perhetyöhön tullaan asiakkaaksi omasta aloitteesta, ohjatusti tai lastensuojelun velvoitettuna, kun perheen toimimattomuudesta on noussut huoli, esiin tullut haasteita tai vakavia ongelmia. Ensimmäiseksi perheen tilannetta arvioidaan ammattilaisten taholta perheen avustuksella. Kun perheen tilanteesta on päästy jyvälle, päätetään tarvittavista tukitoimista ja perhetyön aloituksesta. Tapaamisessa tavoitteena on selvittää perheen tilanne, haasteet ja voimavarat sekä perheenjäsenten motivaatio työskentelyä kohtaan. Perheen omaa tuntemusta siitä, mihin perheenjäsenet ennen kaikkea haluavat muutosta, on tärkeä ottaa huomioon. Perheen kanssa yhdessä määritellään työskentelylle perheen tarpeista lähtevät tavoitteet, jotta työskentely olisi asiakaslähtöistä, tavoitteellista ja suunnitelmallista. Suunnitelmassa voidaan sopia myös erilaisista sisällöistä ja menetelmistä sekä työskentelyn arvioinnista. (Järvinen 2012, 103-106; Rönkkö 2010, 29)

2.2.2 Toteutusvaihe

Työskentely aloitetaan tutustumalla jokaiseen perheenjäseneseen ja perheen toimintatapoihin sekä perheen arkeen ylipäättänsä. Kokonaisvaltaisen tilanteen hahmottaminen tapahtuu käymällä perheen kanssa perhetilannetta avaavia keskusteluja sekä havainnoimalla perhettä. Tärkeää on pohtia yhdessä sitä, mihin työskentelyllä halutaan päästä niin perheen kuin ammattilaisenkin näkökulmasta. Tärkeä on luoda yhteinen näkemys

yhdessä työskentelyn tavoitteista. Työntekijä vahvistaa perheen tunnetta osallisuudesta antamalla perheen tuoda esille itselleen tärkeitä asioita sekä muutoskohtia. Perhe sitoutuu työskentelyyn ja ottaa vastuuta muutoksen syntymisestä paremmin, kun he kokevat tulleen kuulluksi. Jos muutoskohtia on useimpia, on tärkeää miettiä, mistä työskentely aloitetaan. Toisinaan perhe ja perheenjäsenet ovat hyvinkin motivoituneita työskentelylle, toisinaan taas perhetyöntekijän on käytettävä aikaa perheenjäsenten motivointiin. Aloitusvaiheen suunnitelmaa käytetään hyväksi suunniteltaessa erilaisia työvälineitä ja -menetelmiä tavoitteiden toteuttamiseksi. Ammatillaisen vastuulla on pitää tavoitteet sen kokoisina ja markkinoida ne kiinnostavina sekä parempaa tuovina asioina. Edellytys tavoitteiden asettelussa on se, että tavoite on saavutettavissa oleva. Perhetyöntekijän ohjaa asiakkaita näkemään itse muutoksen tarpeet sekä muutoksen tuomat uudet mahdollisuudet. Tämä edes auttaa muutoksen toteutumista, kun asiakas ymmärtää ja kokee tarvetta muutokselle. (Järvinen 2012, 106-108, 168-170; Puonti 2004, 250; Rönkkö 2010, 186; Vilén 2010, 25-26)

Perhetyön lähtökohta on kuitenkin aina perheen kanssa tehtävä vuorovaikutustyö, jolla pyritään ymmärtämään ja tukemaan asiakkaan elämäntilannetta, tarpeita ja voimavaroja. Hyvän vuorovaikutussuhteen luominen lähtee arvostavasta asiakkaan kohtaamisesta. Arvostavan kohtaamisen lähtökohta on halu tunnistaa ja tunnustaa jokaisen ihmisen ainutlaatuisuus. Kohdata jokainen omana yksilönään. Asiakasta arvostetaan ja hyväksytään riippumatta hänen elämäntilanteestaan, suorituksistaan tai ymmärryksestään. Aidossa kohtaamisessa ollaan läsnä. Rauhallinen läsnäolo, jossa keskitytään toiseen tekemättä muuta, otetaan katsekontakti ja kehon viesteillä viestitään kuuntelusta, saa aikaan hyvän ja arvostavan kohtaamisen. Kokemus yksilöllisestä huomiosta, välittämisestä ja kuulluksi tulemisesta on merkityksellistä asiakkaalle. Kohtaamisessa tärkeää on avoimena oleminen toiselle sekä koko tilanteelle ja se, että ei lähde arvottamaan ihmisiä tai asioita vaan havainnoi ja hyväksyy tapahtuvan. Hyvä ja rakentava vuorovaikutus koostuu nöyryydestä sekä kunnioittavasta ja arvostavasta ilmapiiristä. (Mattila 2008, 12-19; Ojuri, 20)

Arvostava kohtaaminen ja läsnä oleminen mahdollistavat luottamuksellisen suhteen syntymisen. Vuorovaikutustaidot kehittyvät olemalla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Työntekijän tehtävänä on johdattaa vuorovaikutuksen suuntaa. Asiak-

kaan kanssa vuorovaikutuksessa ollessa kuuntelemisella, sensitiivisyydellä ja vastavuoroisuudella työntekijä viestittää ja säätelee onnistunutta vuorovaikutustilannetta. Työntekijän avoimuus ja rehellisyys on lähtökohtia onnistuneelle vuorovaikutustilanteelle. Luottamuksellisessa suhteessa niin työntekijä kuin asiakaskin kykenee ottamaan esille rakentavasti vaikeat asiat, antamaan palautetta toiselle pelkäämättä yhteistyösuhteen huonontumista sekä käsittelemään esille tulleita asioita yhdessä. (Järvinen 2012, 21-22, 141; Rönkkö 2010, 165-168)

Perhetyön tarkoituksena on asiakkaan voimaantuminen ja vahvistuminen, jotta asiakkaan elämänhallinta vahvistuisi ja perhe pärjäisi itsenäisesti. Jotta näin tapahtuisi, perheen kanssa työskentelyä arvioidaan koko ajan työskennellessä. Perheen kanssa sovietaan erillisiä tapaamisia eri osapuolten kokoonpanoilla, missä selvitetään perheen tilannetta aika ajoin. Tapaamisissa arvioidaan syntyneitä muutoksia ja mahdollisten uusien tavoitteiden asettamista sekä toimintamallien käyttöön ottoa. (Järvinen 2012, 108)

2.2.3 Palvelun päättyminen

Perhetyö päätetään perheessä, kun perheelle asetetut tavoitteet ovat saavutettu. Työskentelyä voidaan hiljalleen vähentää ennen sen päättymistä. Perhetyö voi loppua sille tehdyn suunnitelman mukaisesti, perhetyöntekijän aloitteesta tai asiakkaan toiveesta. Toisinaan voi käydä niin, että perhetyö keskeytetään toimimattomuuden vuoksi. Työskentely voi loppua myös sen vuoksi, että perhe siirtyy perheen tilanteeseen sopivampaan työmuotoon. Perhetyön päättymisestä on hyvä aina keskustella perheen kanssa ja antaa heidän sopeutua ajatukseen rauhassa varsinkin, jos työskentelysuhteet on ollut tiiviit. Päätösvaiheessa arvioidaan työskentelyn erivaiheita ja tavoitteiden toteutumista ja perhetyön hyötyjä perheelle. Joko työskentelyn loppuvaiheessa tai päätös kerralla pyydetään perhettä antamaan palautetta työskentelystä sekä annetaan perheelle palautetta. Perhetyöntekijä voi järjestää perhetyön päättymisen ja perheen kunniaksi, vaikka kakkukahvit osoittaakseen perheelle välittämistä ja muutoksen tuomaa epävarmuuden sietämistä. (Järvinen 2012, 108-109, 223-224)

3 PÄIVÄRYHMÄ ESIKKO

3.1 Päiväryhmä Esikon kehittyminen

Vuonna 1907 yhdeksän naista teki aloitteen eduskuntaan kotien perustamisesta aviottomille naisille ja heidän lapsilleen. Yksi heistä oli SDP:n kansanedustaja Miina Sillanpää. Ensimmäisen Suomen naisministerin Miina Sillanpään rohkeasta ja päättäväisestä avioliiton ulkopuolella syntyvien lasten ja heidän äitiensä turvattoman aseman kohentamisesta syntyi vuonna 1945 Ensi Kotien Liitto. Ensi Koti Liiton tarkoituksena on antaa sellaista tukea, jota aviottomilla naisilla lapsineen ei ollut avioliiton ulkopuolella mahdollista saada. Ensikoteihin tulevia naisia opetettiin kodin- ja lapsenhoitoon sekä kasvatukseen liittyvissä asioissa, vastuulliseen elämään sekä hyväksyttävää asennetta heikommassa asemassa olevia kohtaan. (Heinänen 1992, 18-20,22,118-121)

Tänä päivänä Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen lapsi- ja perhejärjestö, joka auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä sekä tekee perheväkivaltaa ehkäisevää työtä. Yksi liiton auttamisen väline on vauvaperheiden kanssa tehtävä työ. Ensi- ja turvakotien liitto on kehittänyt sitä varten erilaisia työmuotoja, koska perheiden tilanteet ovat hyvin erilaisia ja haavoittuvissa elämäntilanteissa elävät vauvat vanhempineen tarvitsevat juuri oikeinlaista, heidän tilannettaan kohentavaa tukimuotoa. Yhtenä työmuotona vauvaperheiden tukemiseksi liitossa on Päiväryhmätöiminta, joka on intensiivistä ja suunnitelmallista ryhmämuotoista vauvaperhetyötä. Ensi- ja turvakoti liitolla on 30 jäsenyhdistystä, jotka toimivat ympäri Suomea. 11: sta jäsenyhdistyksessä toteutetaan alueellisena toimintana Päiväryhmätöimintaa. Yksi niistä on Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry, jossa toimii Päiväryhmä Esikko. (ensija-turvakotienliitto.fi).

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry on voittoa tavoittelematon kansalaisjärjestö. Yhdistyksen arvot perustuvat lapsi- ja perhekeskeisyyteen, väkivallan vastustamiseen, muiden hyväksymiseen ja kunnioittamiseen sekä ammatillisuuteen. Yhdistyksen toiminnan lähtökohta on tukea perheitä kokonaisvaltaisesti, turvata lapsen turvallinen kasvu ja kehitys, ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa sekä edistää perheiden tasa-arvoisuutta. Yhdistyksen toimitilat ovat Tiilimäellä Porin Esikko- rakennuksessa. Porin ensi- ja tur-

vakotiyhdistys ry tarjoaa avopalveluina vauvaperhetyötä, yhteisökuntoutusta, väkivaltatyötä niin lapsille kuin tekijälle, että kokijalle sekä kriisityötä. Yhdistyksessä toimii ympärivuorokautinen turvakoti. Kansalaisjärjestötoimijana yhdistyksellä on vapaaehtoistyöntekijöitä ammattitaitoisen henkilökunnan lisäksi. (Vuosikertomus 2017, 4)

Yksi lapsiperheiden ja vanhemmuuden tukemisen palveluista yhdistyksessä on matalan kynnyksen palvelu Päiväryhmä Esikko, joka aloitti toimintansa Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksessä vuonna 2014 alkuvuodesta. Toimintaa rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA), joka hallinnoi Veikkaus Oy:n pelituotoista sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödyllisiin, terveyttä ja hyvinvointia edistäviin hankkeisiin kohdistuvia avustuksia. Vaativan vauvatyön laatukriteerit ohjaavat toimintaa ja Ensi- ja turvakotien liitto koordinoi palvelua. (ensijaturvakotienliitto.fi/porinensijaturvakoti; stea.fi)

3.2 Päiväryhmä Esikko

3.2.1 Vaativa vauvatyö

Ensi- ja turvakotiliiton vaativaa vauvatyötä johtaa laatujärjestelmä. Laatu tarkoittaa asiakaslähtöisiä valintoja, suunnitelman mukaista toimintaa sekä aiottuja tuloksia. Vuonna 2014 liiton hyväksymät vaativan vauvatyön arvot ovat:

- osallisuus
- turvallisuus
- oikeudenmukaisuus
- inhimillisyys
- rohkeus

Osallisuus tarkoittaa vauvan ja vauvan äänen näkyväksi tekemistä, mikä on työskentelyn lähtökohta. Turvallisuudella halutaan taata, että vauva vanhempineen tulee arvokkaasti kohdatuksi, kuulluksi ja autetuksi. Vauvaa ei tule jättää yksin vaan vauvan olo ja elo turvataan. Oikeudenmukaisuus varmistaa, että jokainen vauva ja perhe saa oikeinlaista ja tarvitsemansa määrän tukea ja apua perheen henkilökohtaiseen tilanteeseen nähden. Inhimillisyys muistuttaa, että vauvalla ja vanhemmilla on lupa tehdä vir-

heitä ja olla vaillinaisia. Siitäkin huolimatta heidät hyväksytään, kohdataan kunnioitavasti ja myönteisesti rohkaistaan eteenpäin kuntoutuksen tiellä. Rohkeus, työntekijän on oltava rohkea puolustamaan vauvaa epäillessään tai havaitessaan vauvan laiminlyöntiä tai kaltoinkohtelua vähättelystä tai kieltämisestä huolimatta. (Ensi- ja turvakotien liitto 2016, 2-3)

Vaativan vauvatyön laatukriteerit edellyttävät vauvatyöltä:

- työtä ohjaa vaativan vauvatyönarvot, työ on tavoitteellista ja suunnitelmallista sekä työtä dokumentoidaan ja arvioidaan
- työnkäytännöt ovat selkeitä ja turvallisia, työntekijämitoitus vastaa tarvetta, työntekijän ammattitaitoa tuetaan ja kehitetään sekä työntekijän hyvinvointia tuetaan että työntekijällä on toimiva työtila ja välineet
- vauvaperheiden tilanne ja hoidontarve arvioidaan, työskentelyn käynnistämistä edeltää toimintamuotoon tutustuminen
- vauvan kanssa työskentelylle asetetaan tavoitteet, vauvalle nimetään työntekijä, vanhemmat huolehtivat vauvan riittävän hyvästä hoidosta, työskentely tukee vauvan normaalia kasvua ja kehitystä, vauvan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä arvioidaan säännöllisesti, vauvan asioissa pidetään säännöllisesti yhteyttä lastensuojeluviranomaisten sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa, vauvaa koskevat kirjaukset tehdään hänen omiin asiakirjoihinsa, vauvan asiakkuudesta tehdään yhteenveto
- vanhemman kanssa työskentelylle asetetaan tavoitteet, vanhemmalle nimetään oma työntekijä, työskentelyssä huomioidaan koko perhe ja molemmat vanhemmat, vanhempaa tuetaan tunnistamaan vauvan tarpeet ja vastaamaan niihin sekä vanhemmuuteen kasvamisessa, vauvaperheen arkea vakautetaan, huolehditaan jatkotyöskentelystä, vahvistetaan vanhemman osallisuutta sekä edellytyksiä ja mahdollisuuksia kansalaistoimintaan
- vahvistetaan intensiiviviikon toimivuutta
- vauva voi hyvin ja kehittyy, vanhemmuus on vahvistunut, verkoston huoli on keventynyt
- rakenteet ovat tukeneet laadukasta työtä, työ on vahvistanut positiivista mielikuvaa yhdistyksestä (Ensi- ja turvakotien liitto 2016, 8-16)

Vaativaa vauvatyötä toteutetaan ennalta ehkäisevänä ja korjaavana palveluna, jossa asiakkaana on vauva ja hänen perheensä. Sekä vauvan että vanhempien kanssa työskennellään. Vauvatyön vaativuus tulee haasteista vauvan ympäristössä sekä hoidossa, harvemman vauva itsessään on erityisen vaativa. Vauvan jäätyä vaille tarvitsemaansa hoivaa, voi syntyä ongelmia ja vauvan vaikeahoitoisuutta. Vaativa vauvatyö on tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä, jonka tavoitteena on luoda turvallisuuden tunnetta, vahvistaa sosiaalisia suhteita ja yhteisöllisyyttä. Sillä vähennetään kaaoksen ja yksin jäämisen kokemusta sekä vanhemman stressiä. Toiminnalla pyritään estämään perheen ongelmien pysyväksi muodostumista vähentämällä vauvalähtöisesti perheen kuormittavia tekijöitä yhdessä perheen ja heidän verkostojensa kanssa. Työn perustana on löytää ilon ja onnistumisen kokemukset niin vauvasta kuin vanhemmuudestakin sekä positiivisen ja kannustavan arjen vahvistuminen, mikä taas edesauttaa vauvan ja vanhemmuuden myönteistä kehitystä sekä uusien voimavarojen löytymistä. Tavoitteena vaativalla vauvatyöllä on vauvan hyvinvoinnin, vauvan ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen ja vauvaperheen arjen tukeminen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2016, 5)

3.2.2 Päiväryhmä Esikon toiminta-ajatus

Päiväryhmä Esikon toiminta on ennalta ehkäisevää matalan kynnyksen palvelua pikkulapsiperheille. Päiväryhmä Esikon tavoitteena on tarjota ryhmämuotoista vauvaperhetyötä, jossa korostuvat työn tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus, intensiivisyys, ammatillinen ohjaus ja vertaistuki. Toiminnan määränpäänä on keskustelemalla ja toiminnallisilla menetelmillä vahvistaa vanhemmuutta ja vanhempien voimavaroja lastensa kasvattajina. Tukemalla vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistumista ja varmistamalla lapsen iänmukaista kehitystä, edistetään lasten hyvää ja tervettä kasvua ja kehitystä. Päiväryhmä työskentelee perheen hyvinvointia tukevan vuorokausirytmien löytymiseksi ja etsii yhdessä perheen kanssa uusia ratkaisumalleja perheiden ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi. Toiminnalla pyritään tuomaan esille perheen jo olemassa olevia voimavaroja ja työskennellään uusien voimavarojen löytymisen puolesta.

3.2.3 Rakenne ja kohderyhmä

Päiväryhmässä työskentelee kaksi ohjaajaa. Päiväryhmä Esikon toiminnassa hyödynnetään sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita sekä yhdistyksen vapaaehtoisia. Päiväryhmä Esikko kokoontuu Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen yhteisissä tiloissa. Vuodessa on kaksi neljän kuukauden mittaista toimintakautta. Ryhmä kokoontuu kolme kertaa viikossa neljä ja puoli tuntia kerrallaan. Päiväryhmä Esikon asiakkaana on vauva- ja pikkulapsiperheitä, joissa on alle kolme vuotiaita lapsia. Perheet tulevat asiakkaaksi pääsääntöisesti lähikuntien lastenneuvolan terveydenhoitajan ja ennalta ehkäisevän perhetyön lähettämänä. Päiväryhmä Esikkoon perheitä ohjautuu lisäksi kaupungin psykososiaalisen palvelun aikuisten vastaanottoryhmästä, perheneuvolasta ja sosiaalitoimesta. Toimintaan voi hakeutua myös itse. Asiakasperheiden tulo syinä voivat olla esimerkiksi vanhemman uupuminen, synnytyksen jälkeinen masennus, yksinäisyys, verkostojen puute, yksinhuoltajuus, päivärytmin puute, vanhemmuustaitojen puutteellisuus, arjen kaoottisuus, vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen ongelmat sekä lapsen ikätasoisien kasvun haasteet.

3.2.4 Työn sisältö

Työskentely jaetaan kolmeen eri vaiheeseen. **Tutustumisjaksolla** perhe tulee asiakkaaksi toiminnan piiriin lähettävän tahon lähettämänä tai itseohjautuneena. Tutustumisjakson tarkoituksena on kertoa perheelle toiminnasta ja ryhmän toimintatavoista. Keskusteluissa perheen kanssa kartoitetaan perheen tilannetta, tutustaan perheeseen, sen eri jäseniin ja perheen arkeen. Tutustumisjakson lähtökohta työskentelylle on perheen motivoiminen ja sitouttaminen tulevaan päiväryhmätoimintaan. Päiväryhmä Esikon vertaistukiryhmä on suljettu ja kokoontuu sovitusti, mikä tarkoittaa sitä, että se edellyttää asiakkaita sitoutumaan neljä kuukautta kestäväseen Päiväryhmäjaksoon. Tutustumisjaksolla perheelle laaditaan yksilölliset ja konkreettiset tavoitteet; perhe itse määrittelee, mihin asioihin kaipaavat muutosta sekä lähettävä taho tuo esille, miksi

ajattelee perheen tarvitsevan päiväryhmätoimintaa. Tapaamisissa sovitaan yhteistyöstä niin perheen jäsenten kuin lähettävän tahonkin kanssa. Perhettä tavataan 2-3 kertaa tutustumisjakson aikana. Tapaamispaikkoina toimivat lähettävän tahon vastaanotto, perheen koti sekä Päiväryhmä Esikon tilat. Tutustumisjaksolle tärkeää on keskusteluissa luoda rehellinen, avoin ja myönteinen suhde perheeseen ja tulevaan päiväryhmäjakssoon, jotta yhteistyö perheen kanssa päiväryhmäjaksolla olisi hedelmällisempää.

Päiväryhmäjaksolla perheet kokoontuvat Päiväryhmä Esikon tiloissa ja pääpaino on vertaistuellisissa toimintapäivissä. Toimintapäivät sisältävät suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa päiväryhmäperheille. Tavoitteena on vanhemman ja lapsen välisen turvallisen kiintymyssuhteen vahvistuminen, vanhemmuuden taitojen, varhaiseen vuorovaikutuksen ja arjen hallinnan vauvalähtöinen tukeminen. Toimintapäivissä on samana toistuva struktuuri, jolla päivät etenevät. Toistuvat arkirutiinit luovat mahdollisuuden ennakoitavuuteen ja vahvistavat turvallisuuden tunteen syntymistä sekä rytmittävät päivää. Sisällöltään toimintapäivät ovat monipuoliset ja työskentelyssä on painopisteenä yhdessä tekeminen. Päiväryhmässä käytetään niin ryhmä- kuin yksilökeskeisiä toimintoja. Päivän aikana perheille tarjoutuu mahdollisuus vanhemman ja lapsen yhdessä oloon; kuten perushoitotilanteet, ruokailut, ulkoilut ja vuorovaikutushetket. Näillä työtavoilla saadaan tietoa vanhemman ja vauvan välisestä vuorovaikutuksesta, vauvan huolenpidosta, tunnesuhteesta vauvan ja vanhemman välillä ja tunteiden säätelystä ja tavasta olla vauvan kanssa.

Toimintapäivän aikana vanhemmille on niin sanottu aikuistenhetki, jonka ajan vauvat pyritään hoitamaan toisessa huoneessa. Vanhemmille mahdollistetaan aika vertaistuellisessa ympäristössä aikuisten kesken käsitellä omia tunteita, kokemuksia ja ajatuksia muun muassa vauvasta, vanhemmuudesta, äitiydestä, parisuhteesta, omasta voinnista ja voimavaroista ohjaajan johdolla. Erilaisten työmenetelmien avulla, aikuistenhetkellä, vanhemmat voivat jakaa omaa elämäänsä koskevia asioita, peilata sekä jäsentää kokemuksiaan suhteessa toisiin perheisiin ja ohjaajan kanssa käymiin keskusteluihin tai toteutettuihin toiminnallisiin menetelmiin. Toiminnan tarkoituksena on tuoda vanhemmille näkyväksi heidän vauvansa, elämäntilanne, jossa he ovat sekä voimavarat, mitkä heissä ja heidän perheessä ovat. Vauvan näkökulmasta tavoite on turvata hyvä alku vauvan elämälle. Ohjaajat toimivat tarvittaessa vauvan äänenä vanhemmille.

Toisinaan toimintapäivä voi poiketa tutusta rakenteesta ja perheille järjestetään erilaisia elämyksiä, retkiä, luentoja ja teemapäiviä tukemaan arjen mielekkyyttä, saamaan lisää tietoa ja taitoja vauvaperheen elämään liittyvistä asioista sekä kokemaan ja oppimaan uutta. Päiväryhmäjaksoon kuuluu myös viiden päivän mittainen intensiiviviikko perheille Ensi- ja turvakoti liiton perhekuntoutuskeskus Sopukassa, jossa pääpainona on vanhemmuuden työstäminen ryhmadynamiikkaa ja vertaistukea hyödyntäen. Päiväryhmäjaksón aikana tehdään työtä perheen isien kanssa isyytyön, luentojen, juhlahäpyhien vieton ja retkien muodossa. Joka ryhmässä erilaisia toimintapäiviä, joihin tervetulleita ovat myös perheen lähiverkostot.

Toiminnassa on tärkeää perheiden osallisuus. Perheet osallistuvat toimintaan, toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen yhdessä ohjaajien kanssa. On tärkeää huomioida perheiden erilaiset tarpeet ja järjestää perheiden hyvinvointia ja toimintakykyä tukevia toimintoja. Merkittävää on myös palautteen anto ja saaminen. Perheille pyritään antamaan palautetta aina siinä hetkessä, kun tarjoutuu tilaisuus palautteelle. Perheitä kannustetaan antamaan palautetta ohjaajille ja toiminnan aikana järjestetään erilaisia palautteen antamisen ja saamisen hetkiä. Päivittäinen fiilisvihko on vanhempien paikka antaa palautetta kuluneesta päivästä niin itselleen, toisille kuin ohjaajillekin. Toiminnassa pidetään suullisia palautekeskusteluja vanhempien kanssa sekä niin, että perheen lähettävä tahokin osallistuu. Päiväryhmäjaksón lopussa kerätään kirjalliset palautteet keskustelemalla perheen vanhempien ja lähettävän tahon kanssa. Palautteet antavat tärkeää tietoa ohjaajille, missä on onnistuttu ja missä on kehittämisen varaa. Palautteiden avulla toimintaa kehitetään. Päiväryhmäjaksón lopussa sovitaan perheen kanssa jatko toimista. Jokaiselle perheelle tarjotaan vapaaehtoista jälkitukityötä päiväryhmäjaksón loputtua. Perhettä ohjataan tarvittaessa muihin palveluihin ja tukien piiriin.

Jälkitukityössä jokaisen ryhmän kanssa tavataan kaksi - kolme kuukautta päiväryhmäjaksón päätyttyä kokoontumalla Jälkkäriyhmään. Sen tarkoituksena on vaihtaa perheiden kuulumiset ja kysyä palautetta päiväryhmäjaksosta. Jälkitukityö voi olla myös pidemmän aikaa kestävä. Asiakasperheellä on mahdollisuus jäädä puoleksi vuodeksi jälkitukityöjaksolle päiväryhmäjaksón päätyttyä. Jälkitukityöjaksón tarkoituksena on ylläpitää tapahtuneita muutoksia ja tarvittaessa työskennellä perheen ongelmakohtien ja haasteiden kanssa asiakkaiden tarpeen mukaan. Jälkitukityö voi olla

yhdessä tekemistä, ohjauskeskusteluja, lapsen hoidon ja kasvatuksen mallintamista, arjen askareiden opettelua/ yhdessä tekemistä ja asiointi ohjausta/ tukea, parisuhteen kanssa työskentelyä.

3.3 Vertaistuen voimaa ryhmämuotoisesta perhetyöstä

Vertaistuki on tukea ihmisten kesken, joita yhdistää samankaltainen kokemus tai elämäntilanne. Vertaistuki on omaehtoista ja pohjautuu yhtäläisissä elämäntilanteissa olevien vapaaehtoiseen omien kokemusten jakamiseen ja toisen kokemusten kuuntelemiseen. Vertaistuki on vastavuoroista tukea, mikä erottaa sen ammatillisesta tuesta ja ohjauksesta. Vertaistuki on aitoa ymmärtämistä ja ymmärretyksi tulemistä, josta vertainen saa tukea myös tunne tasolla. (Malinen, Nieminen 2001, 23)

Vertaistoiminnasta voi saada apua ja voimavaroja silloin, kun ihmistä kohtaa iso tai itseä ravisteleva muutos. Erityisen merkittävää se voi olla, jos yksilön verkostossa ei ole olemassa samankaltaisessa elämän tilanteessa olevaa ihmistä. Vertaisryhmätoiminta perustuu toisen kunnioittavaan kohtaamiseen, tasa-arvoisuuteen ja avoimeen vuorovaikutukseen. Muiden esimerkki voi olla itselle hyvin opettavaa ja hyödyllistä, vertaistukiryhmä on hyvä paikka kasvuun ja uuden oppimiseen. Vertaistukiryhmässä kukaan ei ole yksin tuntemuksineen. Kaikki tunteet ovat sallittuja jaettavaksi samoin kuin elämäntilanteet ja elämässä kohdatut haasteet. (Niemelä, Dufva 2003, 31-33)

Vertaistuki voi olla rohkaisevaa, voimaannuttavaa ja toivoa antavaa. Vertaistukiryhmien kautta voi tutustua uusiin ihmisiin, jotka ovat samanlaisessa elämäntilanteessa, jopa saada uusia ystäviä. Se voi tarjota omaa aikaa ja virkistävää vaihtelua arkeen. Vertaistuki on koettu tärkeäksi omaa elämäntilannetta edistäväksi asiaksi. Yhteisten kokemusten jakaminen lisää ymmärrystä omaa tilannetta kohtaan. Se voi auttaa ajattelemaan suvaitsevaisemmin aikaisempien huonoja valintoja ja niistä aiheutuneita seurauksia. Joskus vertaistuen ansioista voi saada vastauksia itseä askarruttaviin asioihin, joiden ratkaisuun ei itsellä ollut vielä valmiutta. Tärkeää on kokemus siitä, että en ole yksin näiden kokemusteni ja tuntemusteni kanssa, nämähän ovat tavallisia tunteita ja muutkin ovat näitä kokeneet. Vertaisena saa sosiaalista tukea muilta ja sitä voi antaa samassa tilanteissa oleville. Vertaistukiryhmä kartuttaa sosiaalista pääomaa ja antaa

arvokkaan kokemuksen siitä, että kuulun johonkin ja olen tarpeellinen jollekin. Tämä on erittäin voimauttava kokemus, jonka vertaistuki voi tarjota. Sosiaalinen osallisuus saa aikaan mielekkyyttä elämään, joka lisää hyvinvointia ja terveyttä. Kuulumisella johonkin ryhmään tai yhteisöön antaa kokemuksen, olen arvokas ja tarpeellinen. Vertaisuuden kokemuksilla on vaikutusta asiakkaan ongelmista selviytymiseen, itsekunnon palautumiseen ja voimaantumiseen. (Ensi- ja turvakotienliitto, 7; Niemelä, Dufva 2003, 30-33; Ojuri, 7)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön tehtävä

Opinnäytetyöni kytkeytyy palkkatyöhöni, Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n Päiväryhmä Esikon, tarkasteluun. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää Päiväryhmä Esikossa olleiden asiakasperheiden kokemuksia toiminnalla aikaansaaduista hyödyistä ja muutoksista asiakasperheissä. Opinnäytetyöni tehtävänä on kysyä vuosina 2014-2017 toimintaan osallistuneiden asiakkaiden kokemuksia toiminnasta sekä kartoittaa toiminnalla aikaansaatuja muutoksia asiakkaiden kokemana. Sekä selvittää, miten mahdolliset muutokset ovat näyttäytyneet päiväryhmätoiminnan jälkeen asiakkaan näkökulmasta.

Tutkimus kysymykseni ovat:

1. Millaisia odotuksia ja toiveita perheillä oli toiminnasta ennen toimintakauden alkua?
2. Kokevatko asiakkaat, että Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen Päiväryhmä Esikon toiminnalla on saatu jotain muutoksia aikaan heidän perheessään?
3. Mitkä asiat Päiväryhmä Esikon toiminnassa ovat asiakkaiden kokemuksen mukaan vaikuttaneet muutoksien syntyyn?
4. Miten asiakkaiden mielestä toiminnan kautta syntyneet muutokset näkyvät heidän perheensä elämässä tänä päivänä?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Käytän tutkimuksessani teemahaastattelua, joka on laadullinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tarkastelee merkityksiä ja pyrkii tulkintaan ja tutkittavien näkökulman ymmärtämiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistujat valitaan tarkoituksenmukaisesti sillä perusteella, että heillä on tutkittavasta ilmiöstä kokemusta. Tutkittavien näkökulma ja ääni pääsevät esille. Kvalitatiivinen tutkimus kuvailee tutkittavien havainnoita tilanteista ja antaa mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen huomioimiseen. Sen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta mahdollisimman hyvin ja antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Aineisto on riittävä, kun samat asiat alkavat toistua eivätkä kohderyhmäläiset tuota uutta tietoa tutkimusongelman kannalta enää. Tällöin voidaan puhua aineisto kylläntymisestä. (Hirsjärvi, Hurme 2000. 22-23, 27; Tuomi, Sarajärvi 2002, 98-99)

Asiakkaiden kokemuksellisen tiedon saamiseksi käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle on ominaista, että haastattelun aihealueet eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymykset eivät ole tarkkaan määriteltyjä eivätkä tarkassa järjestyksessä esitettäviä. Haastattelun edetessä tutkija voi tehdä tarkentavia kysymyksiä asetettujen teemojen puitteissa tutkittavan vastauksien perusteella. Teemahaastattelussa etsitään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen ongelmanasettelun mukaisesti. Teemahaastattelussa annetaan tutkittavien tulkinnoille asioista suuri merkitys ja korostetaan heidän asioille antamia merkityksiä. (Tuomi, Sarajärvi 2002, 87-88)

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n Päiväryhmä Esikko on toiminut vuodesta 2014 alkaen. Päiväryhmän toimintakausi kestää 4 kuukautta kerrallaan ja ryhmiä on vuodessa kaksi. Vuodesta 2014 ryhmissä on ollut kerrallaan 3-6 perhettä. Tutkimusaineiston keräsin haastattelemalla Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n Päiväryhmä Esikossa vuosina 2014-2017 vuosina käyneitä vanhempia. Kohderyhmästä jätin pois vuonna 2018 keväällä mukana olleet perheet, koska näkökulmani tutkimukseen on pitkän ajan palaute ja kevään ryhmän toimintakausi oli juuri loppunut haastattelujen alkaessa.

Otin yhteyttä yhteensä 28 Päiväryhmä Esikon toimintaan osallistuneeseen äitiin, josta 14 äitiä vastasi yhteydenottooni. Heistä 13 osallistujaa oli avoimia haastattelulle ja kiinnostuneita kertomaan kokemuksistaan Päiväryhmä Esikon toiminnasta. 12 äidin kanssa sovimme haastatteluajankohdan, yksi äideistä ei vastannut enää yhteydenottooni. 12 äidistä, joiden kanssa olin sopinut haastatteluajankohdan, tuli itse haastatteluun vain yhdeksän äitiä.

4.4 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston analyysi

Opinnäytetyöprosessi lähti hitaasti liikkeelle, mutta käynnistyi kevättalvella 2018 vauhdikkaammin aiheen varmistuttua. Tutkimussuunnitelma valmistui nopealla aikataululla ja hain tutkimuslupaa opinnäytetyöni toteuttamiseen huhtikuussa Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n johtokunnalta. Tutkimusluvan saatuani, laadin opinnäytetyösopimuksen allekirjoitettavaksi kaikille osapuolille. Huhti- ja toukokuun ajan työstin opinnäytetyöni teoriaosuutta ja kirjoitin teoriaa. Teoriaosuuden ollessa hyvällä pohjalla eteeni tuli tuleviin haastatteluihin valmistuminen. Valitsin opinnäytetyöni aineiston keruu -menetelmäksi teemahaastattelun, koska se vaikutti sopivimmalta tavalta toteuttaa kyseinen tutkimus. Haastattelujen teemat nousivat tutkimuksen tehtävästä, tutkimusongelmasta, selvittää Päiväryhmä Esikossa olleiden asiakasperheiden kokemuksia toiminnalla aikaansaaduista hyödyistä ja muutoksista asiakasperheissä. Hahmottelin haastattelua varten neljään eri teemaan perustavan lomakepohjan, ja olin yhteydessä Päiväryhmä Esikon asiakkaana vuosina 2014-2017 olleisiin perheisiin. Kerroin tutkimuksesta ja kysyin mielenkiintoa osallistua haastattelujen kautta tutkimukseen. Asiakkaiden kanssa, jotka halusivat osallistua tutkimukseen, sovimme haastatteluajankohdat. Haastattelut alkoivat kesäkuun loppupuolella, jota ennen viimeistelin haastattelulomakkeen lopulliseen muotoonsa.

Haastattelut toteutin kesä-heinäkuun aikana. Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluina puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla Päiväryhmä Esikon toimintaan osallistuneelta yhdeksältä äidiltä. Päiväryhmätoimintaan osallistumisesta oli aikaa haastatelluilla äideillä kolmesta vuodesta seitsemään kuukauteen. Haastattelutilanteessa kertaan osallistujien kanssa tutkimuksen tarkoituksen sekä muistutin, että haastateltavan mielipiteitä, ajatuksia ja kokemuksia käytetään opinnäytetyössä siten, ettei vastaajan

henkilöllisyys missään vaiheessa tule esiin. Kaikkia tietoja säilytetään vaitiolovelvollisuutta noudattaen ja ne hävitetään, kun niitä ei enää tämän opinnäytetyön kannalta ole tarpeen säilyttää. Pyysin jokaiselta lupaa nauhoittaa haastattelu. Yhdeksästä nauhoitetusta haastattelusta yksi tallentui nauhurille niin, etten saanut jokaisesta sanasta selvää.

Kun aineisto oli kerätty, analysoin aineiston sisällönanalyysiä käyttäen. Kuuntelin haastattelut ja litteroin ne eli kirjoitin haastateltavien vastaukset auki niin kuin he olivat ne sanoneet. Perehdyin haastattelujen sisältöön ja redusoin epäolennaisen tiedon, mikä ei ollut tutkimukselle olennaista, aineistosta pois. Erilaisten aihepiirien mukaan pilkoin ja ryhmittelin laadullista aineistoa, jotta kykenin vertailla tiedossa olevien teemojen esiintymistä aineistossa. Aineistosta etsin näkemyksiä, jotka kuvasivat tiettyä teemaa Tuomen 2002 ohjaamana. Datan pelkistämisen jälkeen, etsin aineistosta samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä ja ryhmittelin ne ja yhdistelin käsitteet eri luokiksi jokaisen haastattelussa olleen teeman alle. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi, Sarajärvi 2002, 122-127)

Syyskuussa raportoin tutkimustulokset teemojen mukaan raporttiin. Halusin käyttää jokaisessa teemassa suoria sitaatteja tutkimukseen osallistuneiden äitien vastauksista. Mielestäni ne elävöittävät raporttia ja havainnollistavat haastateltavien ajatuksia tutkittavasta aiheesta. Tutkimustuloksia tehdessäni mieleeni tulvi erilaisia tulkintoja vastausten perusteella, joista kirjoitin muutaman johtopäätöksen raporttiini.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Esittelen tutkimustani varten toteutettujen haastattelujen tulokset tässä luvussa. Tuloksista käy ilmi millaiselta päiväryhmätoiminta näyttää vuosina 2014-2017 Päiväryhmä Esikossa käyneiden haastatteluihin osallistuneiden äitien näkökulmasta. Kuvaan äitien

kokemuksia toiminnasta, toiminnan hyödyistä ja toiminnalla aikaansaaduista muutoksista tutkimusongelmastani lähtevien teemojen ja kysymysten avulla. Jokaisesta teemasta nousi esiin haastateltavilta huomattava määrä konkreettisia esimerkkejä ja kokemuksia, joita kuvaan jokaisesta aiheesta viriävien kysymysten avulla.

5.1 Lähtötilanne

Haastatteluissa olleet äidit tulivat Päiväryhmä Esikon toiminnan piiriin pääasiassa neuvoloiden kautta, mutta myös kaupungin psykososiaalisten palveluiden ja perhetyön sekä yhdistyksen avokriisityön kautta. Oli joukossa myös itse yhteyttä ottaneitakin. Päiväryhmä Esikon asiakkaiden kertoman mukaan yhteistyökumppanit lähettivät perheitä toimintaan pääasiallisesti tavoitellessaan perheille vertaistukea muista pikkulapsiperheistä, jotka elivät haasteellista aikaa ja omasivat joitain ongelmakohtia omassa arjessaan. Lähettävien tahojen tavoitteita olivat äitien mielestä halu saada toiminnan kautta tukea heidän äitiyteensä ja vanhemmuuteensa sekä tukea vanhemman omaan psyykkiseen vointiin ja voimaantumiseen. Jokuselle perheelle tavoitteina oli asetettu äitien kertoman mukaan päivärytmin löytyminen, tukiverkon saaminen, asioiden hoidon yhdessä opettelu, sosiaalisten kontaktien luominen ja päiviin lisää toimintaa sekä miehen osallisuus perheen elämään ja lapsen hoitoon. Jokaisen vanhemman mukaan lähettävän tahon tavoitteet vastasivat heidän perheensä haasteita ja tarpeita ja he kokivat kykenevänsä sitoutumaan tavoitteisiin.

Enemmistö äideistä kuvaili ennen päiväryhmätoimintaan tuloaan, että omassa voinnissa ja jaksamisessa oli haasteita ja kotoa poistuminen haasteellista. Moni koki itsensä yksinäiseksi ja osa elämäntilanteensa vaikeaksi. Muutama äideistä oli juuri eronnut tai haastavassa parisuhteessa. Jokunen äiti koki, ettei päivissä ollut rytmiä ja kaipasi seuraa ja tekemistä itselleen ja lapselleen. Pari äitiä kertoivat, etteivät tiedä kuinka lapsen kanssa toimia ja on epävarma omasta vanhemmuudestaan. Joku koki, ettei lapsi nukkunut. Muutamalla äideistä oli kovaa stressiä ja jollakin ahdistunut olo tai mielestään kaoottinen tilanne ennen päiväryhmätoiminnan alkua.

Haastateltavat toivat esille muutoksia, joita odottivat tapahtuvan itsessään, lapsissaan ja ylipäättänsä perheensä tilanteessa päiväryhmätoiminnan käynnistettyä. Suurin osa

äideistä toivoi saavansa itselleen ja lapselleen selkeän päivärytmin. Moni vanhemmista odotti muiden aikuisten seuraa itselleen ja lapselleen seuraa muista saman ikäisistä lapsista.

”Yksinäisyys oli hirvee, olin niin yksin ja lapsikin tottuis toisiin lapsiin, ku ei ollu yhtäkään lasta nähnyt ennen.”

Osa äideistä koki lapsen olevan kiinni itsessään ja toivoivat muutosta siihen ryhmän avulla, että lapsi oppisi olemaan muiden aikuisten ja lasten seurassa niin, ettei äidin tarvitse olla koko ajan läsnä tilanteissa. Muutama äideistä halusi muutosta omaan mielialaansa, parisuhteeseensa ja vaikeaan elämäntilanteeseen. Osa toivoi voimavarojensa vahvistuvan ja toipuvansa masennuksesta toiminnan avustuksella.

”Mul oli vähä jaksamisen kans ongelmii, eikä sit tullu oikee lähettyy mihinkään...et sais vähä rytmii ja rutiinii siihe viikkoon...arjesta kiinni.”

”Tiesin sieltä Esikosta saa apuu kaikessa mahdollisessa. Ei pelkästää lasten kanssa vaa kaikkes elämäntilanteeseen liittyväs.”

Joku äiti tahtoi, että saisi opastusta lapsensa kanssa olemiseen ja ruokailuun. Yksi toivoi Päiväryhmä Esikosta sellaisen paikan, johon olisi ”pakko lähteä”, jotta kotoa lähtemisen vaikeus lieventyisi. Muutama äideistä halusi, että toiminnan avulla saataisiin mies osalliseksi perheen elämään.

5.2 Mahdollinen muutos

Haastateltavista osa koki tilanteensa toiminnan loputtua hyväksi, josta kumpusi hyviä muistoja mieleen. Haastateltavat kertoivat, että päiväryhmätoiminnan tultua päätökseen, omaan arkeen siirtyi päiväryhmätoiminnassa ollut samana toistuva rytmi. Muutama vanhempi muisteli lapsensa alkaneen nukkumaan paremmin ja miehen osallistuvan perheen elämään enemmän. Loput haastateltavista kokivat, että elämäntilanne ei edelleenkään ollut kovin hyvä tai elämäntilanne oli parantunut vain osittain. Muutama äideistä koki itsensä tosi väsyneeksi päiväryhmätoiminnan loputtua.

Kaikki haastateltavat sanoivat päiväryhmätoiminnasta olleen hyötyä heidän perheelleen. Suurimmaksi hyödyksi ja muutokseksi toiminnassa mukana olleet äidit kokivat oman jaksamisen lisääntymisen. Äitien mukaan ei ollut enää niin yksinäistä, koska sai seuraa ja tekemistä päiviin päiväryhmätoiminnan avulla.

”Ei ollut niin yksinäinen olo enää, ei tarvinnut aina miettiä, ku sai seuraa ja puhuu täällä kaikille mitä halusi puhuu ja sisältöä päivissä.”

”Ku mä pääsin päiväks muihin maisemiin...tavallaan jaksoin eri tavalla sit kotonakin.”

Keskustelut muiden kanssa koettiin tärkeiksi, ja niissä keskusteluissa jokunen äiti kertoi ymmärryksensä ja näkemyksensä erilaisista asioista lisääntyneen. Muissa samantyyppisissä elämäntilanteissa toiminnassa mukana olevista äideistä koettiin saavan vertaistukea. Nämä kaikki lisäsivät haastateltavien henkisen hyvinvoinnin vahvistumista ja helpottivat muutaman äidin kokemaa stressiä. Yksi haastateltava kertoi, että keskustelujen ja toiminnallisten menetelmien sekä nähdessään muiden perheiden tapoja olla ja elää, hän alkoi ajattelemaan, että hänen täytyy löytää itsensä uudelleen ja tulla taas onnelliseksi. Hyödyiksi koettiin aikuistenhetket, jolloin lapset hoidettiin ohjaajien ja opiskelijoiden sekä vapaaehtoisten taholla, kun sai itse pienen irtaantumisen lapsesta. Pari äideistä nimesi, että päiväryhmätoiminnassa harjoiteltiin yhdessä lapsen hoitoa ja kasvatusta, joka auttoi heitä pitämään lapselleen rajoja myös kotona. Intensiiviviikko vilahti muutaman äidin puheissa, haastateltavat kokivat intensiiviviikon hyödyn koskettavan koko perhettä.

Konkreettisina muutoksina perheidensä tilanteissa haastateltavat kuvasivat liudan erilaisia asioita. Suurin osa haastateltavista mainitsi henkisen hyvinvoinnin lisääntymisen, ystävien saamisen, lapsen oppineen sosiaalisia taitoja ja itsensä oppineen irtaantumiseen hetkeksi lapsesta. Päivärytmin löytyminen oli enemmistölle perheistä merkittävä asia heidän arkensa sujumuuden kannalta.

”Tuli sellasta rytmii arkeen ja normaali elämää.”

Muutama äideistä koki olevansa aktiivinen ja toimelias sekä pelko kotoa poistumisesta helpottui. Parissa perheessä miehen rooliin tuli muutosta, mies otti haastateltavien mukaan enemmän osaa lapsenhoitoon sekä arjen askareihin. Yksi totesi heidän perheen isän isyyden vahvistuneen. Osa äideistä kertoi, että on leikkinyt lapsen kanssa nyt kotonakin huomattavasti enemmän ja eri tavalla päiväryhmätoiminnassa tehtyjä laulu-leikkejä ja muita lapsen kanssa yhdessä tehtyjä asioita.

”Tehtiin tiitiäinen, hän on niin hurmioissaan. Muistaa heti. Välillä on yhteisiä lorutteluja ja isä tykkää kovin kattoo poikaa, ku toinen on suu korvissa.”

Osa mainitsi, että ruuanlaitto Päiväryhmä Esikossa auttoi ruuanlaitossa kotonakin, sai uusia ideoita, mitä lapselle voi antaa, tehdä ja myös muullekin perheelle. Moni haastateltava totesi, että päiväryhmässä syödään aina samaan aikaan, samantapainen rytmitys tuli ruokailuihin kotonakin. Muutoksia tapahtui muutamien haastateltavien parisuhteissa parempaan ja tasavertaisempaan suuntaan, yksi haastatellut totesi, että mies oppi ymmärtämään hänen sairauttaan. Haastateltujen omassa voinnissa ja itsetunnossa tapahtui muutoksia; joku oppi olemaan vahvempi ja ein sanominen helpottui, toinen koki itsensä avoimemmaksi ja uskalsi puhua asioistaan myös muuallakin kuin päiväryhmätoiminnassa. Yhden haastatellun ahdistavat ajatukset vähentyvät paljon ja hän koki, että tilanne helpottui. Yksi äideistä totesi, että itsetuntemus lisääntyi ja hän lähti prosessoimaan oman elämänsä mielekkyyttä ja mitä elämältä haluaa, minkälaista elämää haluaa tarjota lapselleen. Muutama koki, että lapsi rohkaistui ja sai ystäviä.

Haastateltavat kertoivat oppineensa itsestään Päiväryhmä Esikon toiminnan avulla erilaisia asioita. Muutaman vanhemman mukaan päiväryhmätoiminnassa mukana olo on helpottanut ajatusta avunhakemisesta eivätkä haastateltavat koe enää pelkäävänsä avun hakemista. Osa äideistä toi ilmi huomanneensa, että ovat vaatineet itseltään liikaa ja nyt opettelee sitä, että vähempikin riittää. Yksi kertoi hieman hämillään oppineensa, miten pienen lapsen kanssa voi olla vuorovaikutuksessa ja kuinka tärkeää se on vauvan kehityksen kannalta, vaikka vauva olisi vain muutaman kuukauden ikäinen.

5.3 Päiväryhmä Esikon toiminta

Tulosten perusteella melkein kaikki painottivat luottamuksellisen keskustelun tärkeyttä muutoksien taustalla. Moni kuvasi sitä niin, että

”Pystyi avoimesti sanomaan, jos oli huono päivä...Mun mielestä oli tärkeää et pysty luottamaan niihin ohjaajiin sillai, ettei valehtel. Kun sai purkaa niitä asioita, sai toisen näkökulmaa ja niinko semmosta ehkä itellekin uutta ajatusta. Sillä oli vaikutusta jaksamiseen.”

”Olen sitä mieltä, että sillä oli vaikutusta mielialan hyvänä pysymiseen, että sai puhua ja olla muiden kanssa. Jos aina olisi vaan pitänyt kaikki ajatukset yksin sisällä, kotona ollut aina. Sai puhua, se auttaa paljon.”

Kuten haastateltavien lausahduksista jo voi päätellä, tulokset osoittivat myös, että haastateltavat kokivat merkittäväksi muutoksen edistäjäksi muiden ihmisten seuran ja sosiaalisen kanssakäymisen, jota toiminnassa oli tarjolla. Yhdessä tekeminen ja aikuisenhetket, josta sai työkaluja asioiden käsittelyyn ja, jossa sai osakseen ymmärrystä muilta ja erilaisia näkökulmia itseä mietityttäviin asioihin, oli ensiarvoisen tärkeää muutoksien synnyssä. Positiiviseksi vaikutukseksi muutosten kehittymiselle oli päiväryhmän struktuuri.

”Siel tapahtu kaikki aina samaa aikaa, kaikki ruokailut, nukkumiset ja kaikki...selkeet aikataulut ja säännöistä pidettiin tarkkaan kiinni. Pienet asiat autto.”

Toiminnassa yhdessä tehtiin erilaisia asioita niin lasten kuin aikuistenkin kesken, pohdittiin yhdessä erilaisia vaihtoehtoja, joiden toimivuutta testattiin Päiväryhmä Esikossa ollessa. Vanhemmat kokivat, että niitä toimivia uusia asioita oli helpompi siirtää toiminnasta omaan arkeen, kuin alkaa itse ensiksi yrittämään muuttaa asioita yksin kotona. Osa haastateltavista mainitsi konkreettisia asioita muutosta edesauttaneiksi asioiksi, kuten lasten laululeikit, opetukselliset luennot, isäillat, intensiiviviikko ja aikuisenhetkillä toteutettuja yksittäisiä työmenetelmiä, joista äidit olivat kokeneet apua

muutosten synnyssä. Merkittävä osa haastateltavien saamasta tuesta oli vanhemmuuteen liittyvät keskustelut ja neuvot. Konkreettiset, pienet esimerkit, kuten lapsen kasvatukseen ja hoitoon liittyvissä asioissa, olivat haastateltavien mielestä hyödyllisiä. Yksi haastateltavista kertoi, että hän koki sen merkitykselliseksi, että oli aikataulut ja asioista pidettiin kiinni.

Osa haastateltavista toi esiin muutokselle ensisijaisen tärkeäksi Päiväryhmä Esikon turvallisen ympäristön, missä sai kannustusta ja positiivista palautetta toiminnastaan. Vanhemmat arvostivat sitä, että ohjaajan pyrki luomaan uskoa ja itseluottamusta haastateltaviin.

”Kyl siin sitä joutu ihan oikeesti kattoo ja löytää ittestäs hyvii asioita, siihen mä sain kyl paljon apuu.”

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että haastateltavat kokivat ratkaisevaksi sen, että Päiväryhmä Esikossa oli avoin ilmapiiri ja ohjaajiin pystyi luottamaan. Suurin osa koki, että keskusteluissa ohjaajien kanssa voi olla avoin omasta tilanteesta ja ohjaaja osasi asettua haastateltavien asemaan.

”Ohjaaja ymmärsi mua ja osasi nähdä asiat mun näkökulmasta, oli iso merkitys. Stressasin paljon ja sain keskustella ja itkeä mieltä painavia asioita ohjaajalle.”

”Oltiin kiinnostuneita oikeasti mitä mulle kuuluu. Empatiankyky ja oltiin läsnä ja aina oli aikaa puhuu.”

”Se ilmapiiri oli tosi ihana ja mul synkkas ohjaajie kans sata prosenttisesti.”

Melkein kaikki haastateltavat toivat esiin sen, että he olivat tekemisissä muiden äitien kanssa ryhmän ulkopuolella. Heidän ryhmässään oli hyvä henki ja haastateltavien mukaan asioita pystyi jakamaan. He kokivat, että jakamisen kautta sai erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä tilanteisiin, jotka edesauttoivat oman elämän epäkohtien työstämiseen. Vanhempien keskeinen vertaistuki koettiin merkittäväksi.

”Oli iha hyväkin, et näkee muittenkin, et millasta muilla on. Joo siin niinku osaa ajatel vähä erilaila asioita, ku toisel on iha erilainen perhe, ku sul on ja millai ne niinku toimii ja sit niinku itte mieltii, et millai sä voisit toimintaas muuttaa.”

”Sai sellasta vertaistukee ja sit erilaisia perspektiivejä erilaisii tilanteisiin. Ku mul oli joku ongelma tai hätä ni sieltä tuli kaikilta omia näkymyksiä niihin tilanteisiin.”

Kaksi haastateltavista toi ilmi, että ei kokenut ryhmää kovin toimivaksi tai ryhmään kuuluneita äitejä läheiseksi. Synä haastateltavat toi ilmi sen, että kummallakin oli haastava elämäntilanne ja he kokivat itsensä uupuneiksi, jonka johdosta joko ei jaksanut tutustua muihin tai muiden äitien kanssa tuli väärinymmärryksiä ryhmäkauden aikana.

5.4 Tämän hetkinen tilanne

Valtaosa äideistä toi esille, että päiväryhmätoiminnassa solmitut ystävyysuhteet ovat pysyneet toiminnan jälkeenkin ja he ovat yhteydessä toisiinsa ja tapaavat toisiaan. Yksi äiti totesi, että

”vietetään aikaa yhdessä ja lapset viihtyy ja leikkii keskenään. Oon tyytyväinen hyvästä ystävästä, puhutaan vieläkin paljon ja uskallan puhua kaikesta ystävän kanssa.”

Tulokset antoivat osoittaa, että moni äideistä koki itsensä vieläkin voimaantuneeksi ja henkisesti hyvinvoivaksi. Yksi äideistä kertoi, että toiminnan loputtua oma vointi meni alas todella nopeasti, haastateltavan mukaan hän haki apua ilman pelkoa, mitä avunhakemisesta voi seurata ja nyt haastatteluhetkellä voi jo hyvin. Haastateltavaa, jota pelottavat ajatukset vaivasivat, totesi, että nyt ne ovat poissa niin kuin oma sairauskin. Kotoa lähtemisessä ei ollut enää vaikeutta kummankaan äidin kohdalla tänä päivänä.

Osa haastateltavista kertoi tärkeäksi sen, että päiväryhmätoiminnan kautta saatu päivärytmi on pysynyt heidän arjessaan.

”Oma asenne ja näkemys muuttunut arkea kohtaan. Tarvitaan rytmit ja se on lapsellekin helpompaa, kun rytmeistä pidetään kiinni.”

Muutamit haastateltavat mainitsivat, että he vieläkin laulavat ja leikkivät päiväryhmätoiminnassa tehtyjä leikkejä. Lapsen ruokailussa alkanut muutos toiminnan kautta näkyy tänä päivänä siinä, että lapsi syö hyvin ja monipuolisesti. Haastateltavat toivat esille, että samalla tavalla on käynyt nukkumisen kanssa, jossa koettiin olevan hankaluutta ennen päiväryhmätoiminnan alkua. Muutama töihin lähtenyt äiti kertoi, että uskoo lapsen päiväkotiin menon olleen vaivattomampaa, koska Päiväryhmä Esikossa harjoiteltiin hetken erossa oloa vanhemmasta ja totuteltiin turvallisessa ympäristössä muihin aikuisiin ja lapsiin. Haastateltavista äideistä muutaman haitallinen parisuhde oli tullut päätökseen, kun taas osassa perheistä vanhempien parisuhde oli haastateltavien mukaan kohentunut. Perheissä, jossa toivottiin isän tulevan enemmissä määrin osalliseksi perheen arkea, tällä hetkellä haastateltavien mukaan isät hoitavat lapsia ja osallistuvat arkeen enemmän. Vanhempien mukaan he kokevat perheensä tällä hetkellä hyvin läheiseksi. Yhden haastateltavan kertoman mukaan muutokset näkyvät tänä päivänä siten, että hän on löytänyt täysin oman tavan olla äiti. Haastateltava kiteyttää päiväryhmätoiminnan merkityksen hänelle näin.

”Ilman päiväryhmää en olisi näin onnellinen. Onneks pääsin päiväryhmään ja kävin sen läpi. On tullut paljon kaikkea hyvää. Oon löytänyt itseni ja lapseni. Tää on hienoo olla onnellinen.”

5.5 Johtopäätökset

Tutkimukseni kuvaa yhdeksän haastatellun näkemyksiä päiväryhmätoiminnalla aikaansaaduista hyödyistä ja muutoksista asiakasperheissä. Koen, että haastateltavat kertoivat avoimesti omista kokemuksistaan ja siitä minkälainen vaikutus Päiväryhmä

Esikon toiminnalla oli heidän elämäänsä. Sain paljon erilaisia vastauksia haastateltavilta heidän kokemuksistaan, joista nyt nostan muutaman kokonaisuuden tarkasteltavaksi.

Puonti 2004 tuo esille, että ennalta ehkäisevän perhetyön yhdeksi palvelumuodoksi ovat tulleet välimallin palvelumuodot, joissa tavoitteena on tuen antaminen perheille ennen kuin ongelmat kasaantuvat ja monimutkaistuvat. Esikon päiväryhmätoiminnan piiriin suurin osa haastateltavista ohjautui tutkimuksen tulosten mukaan siinä vaiheessa, kun haasteet perheessä olivat vielä suhteellisen pieniä eivätkä ongelmat olleet ehtineet kasaantua muutamaa asiakasperhettä lukuun ottamatta. Haastateltavat kertoivat tarvitsevansa aktiivista toimintaa, joka saa heidät sosiaalisten kontaktien pariin. Äidit toivoivat ohjausta ja tukea vanhemmuuteen ja omaan henkiseen vointiinsa sekä vauvaperheen arkeen. Tuloksista käy ilmi, että suurimmat muutokset tapahtuivat äitien mukaan juuri heidän voinnissaan, vuorokausirytmissä ja lapsen sosiaalisissa taidoissa. Tutkimus puhuu samaa kieltä Rönkön 2010 kanssa, joka kirjassa *Monisäikeinen perhetyö* korostaa ehkäisevässä työssä on tärkeää avunsaannin oikea-aikaisuus. Haastateltavat kertoivat lyhyt aikaisen, mutta intensiivisen työskentelyn auttaneen muutosten synnyssä. Tämä tukee sitä, että suurin osa päiväryhmätoimintaan haastateltavista äideistä osallistui perheensä kanssa toimintaan riittävän ajoissa, jotta muutosta perheen tilanteessa saatiin aikaan ennalta ehkäisevällä työllä.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi niin kuin Vilen 2010 sanoo, että erityisen elämänvaiheen, vauva-ajan, lisäksi perhe voi kohdata muitakin perhettä kuormittavia tekijöitä kuten parisuhdeongelmat, vanhemman mielenterveysongelmat tai yksinhuoltajuus, jotka täyttävät vanhemman mielen niin, ettei vauvalle jää tilaa vanhemman mieleen. Jokainen haastatellut perhe nimesi päiväryhmätoiminnan alkaessa jotakin vauvasta riippumattomia haasteita omassa tai perheensä tilanteessa. Kuosmanen 2009 toteaa, että vauvaperhetyön tehtävä on tehdä vauva näkyväksi vanhemmille ja tukea vuorovaikutuksen syntymistä vanhemman ja lapsen välille. Tästä voidaan päätellä, että päiväryhmätoiminnassa käytetyt erilaiset työvälineet ja -menetelmät, esimerkiksi keskustelu, mallintaminen, vuorovaikutusleikit, yhdessä tekeminen, ja päiväryhmäpäivän struktuuri nostaa esiin lapsen olemassa oloa, tuovat lapsen tarpeita näkyväksi ja ohjaavat vanhempia vastaamaan ja täyttämään vauvojen tarpeet oikea-aikaisesti. Haastateltujen vastauksista tuotiin esiin samoja asioita päiväryhmätoiminnasta. Haastateltujen

mukaan esimerkiksi struktuuri auttoi rakentamaan toimivaa arkirytmää lapselle ja itselle. Tuloksista kävi ilmi, että vuorovaikutushetket vanhempien ja lasten kanssa tukivat varhaisen vuorovaikutuksen syntymistä sekä lujittumista lapsen ja vanhemman välillä. Äidit kokivat sen myös merkittäväksi, että perheen isät saivat ottaa osaa toimintaan isille järjestetyn toiminnan sekä intensiivi viikon kautta, joka edesauttoi lujittamaan tuloksien mukaan isyyttä, rohkaisi ottamaan vastuuta lapsesta ja lapsen kanssa olemisesta. Toiminnan kautta jossakin perheissä parisuhde lähentyi ja ymmärrys puolisoita kohtaan kasvoi.

Jokainen haastateltu perhe nimesi useita hyötyjä päiväryhmätoiminnasta sekä muuttuneita asioita omasta elämästään. Tuloksien perusteella voidaan olettaa, että yksinäisyyden tunteen poistuminen vertaisryhmätoiminnassa käymisen myötä oli yksi suurimpia hyötyjä itse vertaistuen ja omien voimavarojen lisääntymisen rinnalla. Niemelän 2003 mukaan vertaistoiminnasta voi saada apua ja voimavaroja silloin, kun ihmistä kohtaa iso tai itseä ravisteleva muutos. Ja jatkaa toteamalla, että vertaistuki voi olla rohkaisevaa, voimaannuttavaa ja toivoa antavaa. Ryhmässä yhtenä voimaannuttavana elementtinä onkin ollut tietoisuuden herääminen sen suhteen, ettei ole yksin ajatusensa kanssa, vaan muutkin pienten lasten vanhemmat puntaroivat samanlaisien kysymysten äärellä. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että päiväryhmässä käyneillä äideillä oli samankaltaisia kokemuksia, joita he pystyivät jakamaan luottamuksellisesti ryhmässä olevien kanssa. Haastatellut kokivat tulleen kuulluksi ja tunsivat saaneensa ymmärrystä ja tukea muilta samanlaisissa elämäntilanteissa olevilta äideiltä. Tulosten perusteella päättelen, että vertaisryhmätoiminta mahdollistaa vastavuoroiset ihmissuhteet, joista syntyy sosiaalista pääomaa sekä kokemus kuulumisesta johonkin yhteisöön ja itsensä tärkeäksi tunteminen.

Mattila 2008 toteaa, että perhetyön lähtökohta on perheen kanssa tehtävä vuorovaikutustyö, jolla pyritään ymmärtämään ja tukemaan asiakasta ja hänen elämäntilannettaan, tarpeita ja voimavaroja. Hyvän vuorovaikutussuhteen luominen lähtee arvostavasta asiakkaan kohtaamisesta. Haastateltavat kokivat, että vuorovaikutus ohjaajien kanssa oli vuorovaikutus hyvää ja toivat esiin, että työntekijät olivat kiinnostuneita päiväryhmätoiminnassa käyneistä asiakasperheistä, olivat läsnä tilanteissa sekä välittivät asiakkaista. Järvinen ym 2012 tuo esiin sen, että ohjaajan roolissa tulee mahdollistaa turvallinen ilmapiiri ja tasapainoilla ryhmän jäsenien välillä tasapuolisesti sekä

katsoa, että jokainen tulee kuulluksi ja huomioitua. Moni haastateltava toi ilmi, että kokivat ilmapiirin avoimeksi, jossa uskalsi puhua itselleen tärkeistä ja vaikeistakin asioista ja tunsivat tulleensa kuulluksi ja ymmärretyksi. Tästä voidaan päätellä, että työntekijän vuorovaikutustaidoilla ja asenteella sekä aidolla ja arvostavalla läsnäololla on ollut merkittävä vaikutus luottamussuhteen rakentumiselle asiakkaan ja työntekijän välille. Kun työntekijä ymmärtää panostaa luottamuksellisen ja avoimen vuorovaikutuksen syntymiseen, asiakas on vastaanottavaisempi työskentelyn suhteen. Tämä edistää muutosprosessin toteutumista.

Tämä tutkimus osoittaa, että asiakasperheissä on syntynyt muutoksia päiväryhmätoimintaan osallistumisen myötä. Haastatteluiden tuloksista käy ilmi, että suurin osa toiminnan kautta syntyneistä perheissä tapahtuneista muutoksista on pysynyt vielä haastattelu hetkelläkin. Kuten teoria osuudessa Järvinen 2012 toteaa, että perhe sitoutuu työskentelyyn ja ottaa vastuuta muutoksen syntymisestä varmemmin, kun he kokevat tulleensa kuulluksi. Kun työntekijän ohjaa asiakkaita näkemään itse muutoksen tarpeet sekä muutoksen tuomat uudet mahdollisuudet, se edes auttaa muutoksen toteutumista. Näin asiakas ymmärtää ja kokee tarvetta muutokselle. Päiväryhmätoiminnassa tulosten mukaan vanhempia avitettiin huomaamaan muutostarpeet ja vahvistettiin vanhempien voimavaroja. Se edisti vanhempia toimimaan perheen hyväksi niin, että ennen päiväryhmätoimintaan ja toiminnan aikana asetettuja tavoitteita toteutui ja muutokset ovat pysyneet päiväryhmätoiminnan jälkeenkin.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä ja toisinaan haastava prosessi, mutta kiistatta antoisaa kokemus. Suurimpia vaikeuksia tuotti aiheen valinta sekä opinnäytetyön kirjoittaminen oman työn ohella. Opinnäytetyön mielenkiintoisin vaihe on ehdottomasti ollut asiakasäitien haastattelut, haastattelujen kriittinen tarkastelu sekä purkaminen. Haastatteluja tehdessäni olen ollut hyvin monessa eri mielentilassa; olen ollut turhautunut, nauranut vedet silmissä, itkenyt liikutuksesta ja ollut pakahtua ylpeydestä asiakkaissa

tapahtuneissa muutoksissa. Toivon, että tutkimuksestani välittyisi asiakasta kunnioitava ja arvostava asenne sekä jokaisen haastatellun yksityisyydestä huolehtiva ote samaan aikaan, kun raportoin haastateltujen äitien kokemuksia päiväryhmätoiminnasta.

Havaitsin, että haastateltavia olisi voinut olla vähemmänkin. Samoja asioita alkoi toistua eli tutkimus saturoitua, kun olin tehnyt useamman haastattelun. Jokaisessa haastattelussa tuli joitain uusia asioita esille, mutta ne eivät olleet tutkimusongelman kannalta enää oleellista tietoa. Hienoa oli huomata, että tulosten mukaan haastateltavat kokivat suuret linjat samansuuntaisina kuten muutkin päiväryhmätoiminnassa käyneet perheet. Tuloksista nousi esiin muutoksia, joilla on todella ollut vaikutusta perheiden hyvinvointiin ja vanhemman ja lapsen suhteeseen. Itseäni yllätti, miten merkityksellisiksi haastatelleet äidit kokivat pienet toiminnassa olleet asiat, kuten valmiin aamupalan, kysymisen mitä kuuluu, konkreettisen neuvon tai vaikka yhteisen lauluhetken lapsen kanssa. Tuloksien mukaan nämä pienet asiat olivat muutoksien synnyssä yhtenä edistävänä tekijänä. Tämä on se tieto, jota vaalin. Se muutti mielessäni toimintaani, ohjaajan roolia, paljon merkityksellisemmäksi. Tutkimustuloksista sain vahvistusta ja varmistusta siitä, että teemme oikeita asioita asiakasperheiden kanssa. Tärkeintä kaikista oli havaita, että tällaisella työmuodolla kuin päiväryhmätoiminta on, on suuri merkitys niille perheille, joissa on haasteita vanhemmuuteen, hyvinvointiin ja arjenhallintaan liittyen. Kuten yksi haastateltavista totesi

”Ei oikeastaan parempaa apuu olis voinu olla tollaseen tilanteeseen, kun mul oli, ni toi päiväryhmä. Se et mikään keskusteluapu ei olis välttämättä ollut sellanen, ku toi on. Kuitenkin se, et ku sä irtaannut niist ympyröist ja on muitakin ja on toimintaa...”

Tutkimuksen myötä vahvistui käsitykseni siitä, että oikea-aikaisella varhaisella tuella ehkäistään lapsiperheissä ongelmien syntymistä sekä jo olemassa olevien ongelmien muuttumista haasteellisiksi. Ennalta ehkäisevän perhetyön merkitys on laajemmin ajateltuna yhteiskunnallisesti tärkeää. Varhainen tuki ja moniammatillinen työ yhteistyössä perheen ja perheen verkostojen kanssa myötävaikuttaa vanhempia jaksamaan heidän perustehtävässään lapsensa kanssa. Ennalta ehkäisevän työn avulla yhteiskunta säästää suhteellisen pienellä panostuksella paljon kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä tuottamalla yksilöön, perheeseen ja ympäristöön kohdistuvaa hyötyä.

Tutkimuksen tekeminen oli mielestäni hyvin arvokasta työtä ammatillista kehittymistäni ajatellen. Opinnäytetyö on toiminut hyödyllisenä oppimisprosessina tutkimuksen teon kannalta. Tämä on ollut ensimmäinen tutkimuksellinen työ, joten tutustuminen erilaisiin tutkimus- ja haastattelumenetelmiin sekä analyysimalleihin on avartanut osaamistani. Haastattelut antoivat minulle sellaista tietoa, jota en tiennyt vielä kaipaavani. Tutkimuksen tekeminen on saanut minut pohtimaan päiväryhmätoiminnan struktuuria, asiakastyönprosessia, vauvan asemaa, markkinointia, mutta vieläkin enemmän oman ammatillisen toimintani merkitystä asiakasperheiden kanssa työskentelyssä ja heidän kohtaamisessaan. Haluan olla sensitiivinen ja mukautuva vuoro vaikuttaja, joka osaa kuunnella ja antaa asiakkaalle kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Olen oivaltanut sen olevan hyvin merkityksellinen onnistuneen työskentelyn kannalta asiakkaan kanssa.

Tehdessäni opinnäytetyötä mieleeni nousi monen monta jatko tutkimuksen aihetta. Mielestäni voisi olla mielenkiintoista ja hyödyllistäkin tutkia päiväryhmätoiminnan ryhmänohjaajan roolin merkitystä työskentelyyn tai itse ryhmäprosessia; esimerkiksi mikä tekee tutustumisvaiheesta onnistuneen ja mikä merkitys sillä työskentelylle. Myös vertaistukikin olisi hyvin herkullinen aihe, päiväryhmätoiminnassa käyneiden äitien puheissa vertaistuki oli yksi iso merkittävä tekijä heidän voimaantumisessaan.

LÄHTEET

- Ensi- ja turvakotien liitto. 2018. Viitattu 14.05.2018
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/>
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2018. Viitattu 14.05.2018
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/porinensijaturvakoti/>
- Tilastokeskus. 2018. Viitattu 20.05.2018
https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. 2018. Viitattu 20.05.2018
<http://www.stea.fi/stea>
- Pirhonen, S. 2015. Päiväryhmä Esikon tavoitteiden toteutuminen asiakasperheiden näkökulmasta. Viitattu 20.04.2018
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015111816745>
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2016. Vaativan vauvatyön laatukäsikirja. Liittohallitus.
- Hirsjärvi S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu- Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Heinänen, A. 1992. Lapsen tasa-arvoa tavoittamassa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Porvoo: Bookwell Oy
- Kuosmanen, S. 2009. Vauvan ääntä etsimässä. Nykypaino Oy.
- Malinen, A. & Nieminen, K. 2001. Vertaistuki voimavarana. Helsinki: Invapaino.
- Mattila, K. 2008. Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus. Hansaprint.
- MLL. 2001. Ryhmätoiminta Lapsiperhe-projektin perhetyössä. Käpylä Print Oy.
- Niemelä, J. & Dufva, V. 2003. Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Juva: PS-kustannus.
- Ojuri, A. Vertaisryhmä-käsikirja. Ensi- ja turvakotienliitto.
- Pentti, A. 2015. Lasten ja perheiden puolesta. Vantaa: Hansaprint.
- Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. 2017. Vuosikertomus.
- Puonti, A. Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Vilèn, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, T. & Mäkelä, J. 2011. Onnistuuko ohjaus? Helsinki: Edita.

